

701

magyar
műhely

magyar műhely 197

Művészeti folyóirat

www.magyardarmuhely.hu

TARTALOM

Szabó Dárió verse	1
Radnai István: A felnőttek játszóterei	2
Gulisio Tímea versei	12
Komor Zoltán: Magyarország (regényrészlet)	17
Szakállas Zsolt verse	22
Bali Anikó vizuális versei	23
Aranyi László versei	26
■	
Szombathy Bálint fotói	28
■	
G. Komoróczy Emőke: Az Ekszpanzió-mozgalom (3. rész)	33
■	
Lóska Lajos: Meglepetés tárlat Gaál Tamás kiállítása	38

IN MEMORIAM BUJDOSÓ ALPÁR

Bíró József: Kezdetről	44
Nagy Pál: Búcsú barátunktól	45

MMG

Vákuum. Syporca Whandal kiállítása	46
Poteczki Imre: Ellen súly	
Kulcsár Balázs kiállítása	49
Rőczei György: Káosz - Alfa és Omega	
Petőcz András kiállítása	52
Molnár Eszter: Trauma	
Závorszky-Simon Márton kiállítása	55

Munkatársaink	58
---------------	----

Megjelenik a Nemzeti Kulturális Alap, az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a Nemzeti Együttműködési Alap, a Miniszterelnökség, a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., a FENYŐ-KHT KFT. és a Manhattan Akadémia támogatásával.

SZABÓ DÁRIÓ

Szia,

Hogy vagy?

Gondolok rád

Persze nem ebben a sorrendben

Csak így együtt

De versbe csak így illenek

Ahogy a hétköznapiakba is

Hiszek benned

Benned hiszek

Hiszek a lovagi tornákban is

Hiszek a bánatban ami loccsan a víz felszínén

És utána lehúzó magával

De odalent semmit sem mutat

Csak azt hogy lenne felfelé

De nem szabad

Hiszek benned aki olvasol épp

A forma vagy amiben kerekedhetek

És te nem változol

Általam

RADNAI ISTVÁN

A felnőttek játszóterei

Az öreg író végre befejezte szerelmes regényét. Az ifjú szerelmesek – néhány megingástól eltekintve – erkölcsös életet éltek, összeházasodtak és végre egymáséi lettek. Ahogy a szerelmes regényekben lenni szokott. Még néhány lap, amit be kell gépelni.

Lement sétálni a parkba, de a játszóteret messze elkerülte. A parkból zihálva sietett fel a lakásába. Nem akarta még egyszer átélni azt a rémes esetet, amelyet a valóság szült. Soha ilyet bele nem írta a regényeibe. Aztán inkább a Feneketlen-tóhoz ment. Délután aludt egy keveset, majd megnézett egy filmet.

Amíg írta a regényt, nem akarta, hogy a filmek története vagy a valóság megzavarja. A valóság ellen mégsem tudott védekezni, de nem kapcsolta be a televíziót.

Azt sosem tudjuk meg, hogy tényleg sétált-e a parkokban, lement-e fiatalosan a lépcsőn vagy ez csak egy novella vagy kisregény részlete.

A film viszont megragadta, csak a politikai reklámok zavarták. Olyan arcok, amelyekhez rossz emlékei kötődtek. A film színpadi adaptációjának kritikája is a kezébe került. Megrendelt ugyanis néhány folyóiratot és kapott tiszteletpéldányokat is. Regényrészleteit is szívesen közölték megjelenés előtt.

Egy erkölcsös fiatalember és egy nagyon is liberális lány szerelme. Habár a lány inkább könnyelmű, a korszellem sodorta. Feltűnt neki, hogy a regény lélektanilag fontos mondatai, amelyek a filmben még szerepeltek és a mondanivaló részei voltak, a darabban nem hangzottak el. Elsikkadtak. A húzások és változtatások súlytalanná tették a darabot.

Megragadta a téma. Az erkölcsös, komoly gondolkodású fiú alakja belekerült az új regényébe, amely egyetemistákról szólt.

Eleinte csak éles viták. Kiemelkedik ezekből a lány, aki akkor még nem érdekelt. Viselkedését a családból hozta. Most ugyan másképp van minden, de az apjának mindig is igaza volt, legalábbis így gondolta a lány. Valójában a múltat akarta erőszakkal visszaállítani. Emellett érvelt, vagyis azt hitte, hogy ezek érvek. Az alapjában csendes fiatalembernek rossz előérzetei támadtak. A lány első generációs értelmiségi. A fiú nem tudta magát hová sorolni. Az anyja ugyan végzett valamit és állása is volt, de a jó modor nem ragadt rá. Kellemetlen hangján olyan ordenáre szavakat üvöltött, ha valami nem tetszett neki, hogy a fiú szégyellte magát. Nem akadt olyan házmesterné, akit túl ne kiabált volna. Tulajdonképpen volt kitől örökölnie ezt a stílust, ezt a hanghordozást.

A fiú más akart lenni. Belesodródott a politikába, tisztelettel figyelte idősebb kollégái nyugodt beszédét. Még akkor is érveltek, ha mások rekedtre ordították magukat, gondolván, hogy minél hangosabbak, annál inkább náluk az igazság. Mire végzett, képviselőjelölt lett.

Hogy hogyan ragadt rá pont ez a lány?

Ez a regény teljesen eltér a többitől, a romantikus lektűr regényeitől. Ebbe beleillik egy kisgyerek meggyilkolása. Az egész világ a bűnt és a hazugságot sugározta. Az erőszak egyes országokban mindennaposá vált.

Az öreg író nem tudja, hogy jutott eszébe gyilkosságról, akár gyilkosságokról írni.

A boncolásnál emésztetlen édességet, valamint ebédmaradékot találtak. A kislány jól öltözött és a ruháján alig található talajminták. Az életvédelmiek vonszolás nyomaira lettek figyelmesek a terep átvizsgálásokor. A cselekmény még kötött talaj esetén is nyomokat hagy. Az áldozat védekezni próbál. A test vergődik, de sem az áldozat teste, sem a helyszín nem erről árulkodik.

- Valami talált a labor, de nem értékelhető nyom - szólal meg a patológus. Valami lebomló szermaradvány. Egészen valószínűtlen.

- Azt akarja ezzel mondani, hogy kábítószer? Elképesztő! - kérdez rá az őrnagy.

Sok gyilkossági ügyben nyomozott már korábbi beosztásaiban. Neki kellett valami eredményre jutnia. Nem állt a rendelkezésére olyan technika, mint a mai világban. A labor most kapott új felszerelést.

A főtörzs, amikor negyedszer is adatgyűjtésre küldték, az egyik lépcsőházban találkozott egy kamasszal. Ilyen a rendőrök sorsa, talpalni kell.

- Itt laksz ebben a házban? - kérdezte a gyerektől.

- Ebben?

Ez úgy hangzott, mintha lesajnálta volna.

- Csak egy osztálytársamat látogattam meg. Beteg, kihoztam a leckét.

- Honnan jöttél?

A fiú egy előkelő környéket nevezett meg.

- GPS-szel találtuk meg a helyet. Nem jártam még ezen a környéken. De ne tessék haragudni, vár a sofőr. Tudok vezetni, de nem szabad, nincs még jogosítványom - tette hozzá.

Amikor a főtörzs kinézett a lépcsőház ablakán, csak a színét tudta megjegyezni az autónak, a típusát nem. El is gondolkodott, miért nem kérdezte meg a nevét és azt, hogy miért pont ő hozta ki a leckét, aki messze lakik. Nyilván azt mondta volna, hogy ő jó tanuló, azért. Ha nem lenne ez a kerékpár ügy, eszébe sem jutna ez a jelentéktelen eset. Egy idegen fiú a lépcsőházban? Nincs ebben semmi különös.

*

A lány kollégiumban lakott, vidéki volt, a családja átmentette kapcsolati rendszerét. Kisvárosban könnyebb a tekintélyt megőrizni, megszokták. Megszokták, hogy az apja a „megmondóember” és kellő vagyonuk is volt. Könnyen szerezték, megvolt hozzá az összeköttetésük. Kivételezett emberek voltak.

Az író megpróbálta elképzelni, milyen lehet ebből a háttérből egyetemre kerülni. A fiataloknál nem csoda a lázadás. Ezt a kamaszkori attitűdöt általában levetkőzik, lehiggadnak, ahogy közeledik a felnőtté válás. Utolsó éves egyetemistaként így tombolni és változtatni a fiúkat. Kollégista tempó?

Az öreg író sosem lakott kollégiumban, nemigen járt lumpolni. Tánciskolába járt, és az egyetem után még külföldi egyetemen tanult. Végül mégsem a tudományos fokozatot választotta. Írásait közzölték, és első regényével is szerencséje volt.

Az öreg írónak tetszett az ötlet, és azt a néhány odavetett sort is jó regényindításnak tartotta.

Az asszony éppen teát főzött.

- Ne haragudjon, de most nem érek rá, két gyerekem beteg.
- Akkor maguknál járt az a fiú a leckével? A lépcsőházban találkoztam vele.
- Nem engedtem be a gyerekekhez. Fertőző.
- Messziről jött - jegyezte meg a főtörzs.
- Rendes fiú, az apja valami fejes. Nem akartam, hogy lássa a szentképeket. Tudja, mi egyszerű család vagyunk.

Visszabaktatott az órre. Nem hagyta békén a mellékszál. Persze, ha a gyerek az osztálytársához jött, biztosan beszélt volna neki a bűnyügről. Bár mindenki látta a riportokat a tévében, de azok rövid bejátszások voltak. Annyi a bűnyügy - állította le a gondolatait. Inkább azon törné a fejét, hogyan fogadják az órson.

Meglepetésre egy ellopott drága kerékpár ügyét bízzák rá, nem folytatja a megkezdett ügyet. Valaki rátelefonált az órparancsnokra. A rendfokozata és az életkora alapján régen lehet a szervezet tagja, nem egyszerű ilyen magasra törni. A szolgálati út betartását felülírni, ezen egy órparancsnok, egy százados legfeljebb csodálkozhat.

A szálak Sashalomra vezetnek. Csupa elegáns villa. Kapott egy fényképet és egy katalógust, amit az üzletben a géphez adnak. Német és angol nyelvű. Persze odakint vásárolta a tulajdonosa. És ha ezen a környéken másnak is ugyanilyen típusú kerékpárja van? Ráadásul nem az ő körzetük.

A kerékpárt nem találta, de az autó ott állt az egyik ház előtt. Rémllett neki a rendszám, egy rendőr mindent megfigyel. És ha ez ugyanaz az autó, amely a kamasz fiút hozta, akkor mi van? Mondta a fiú, hogy messziről jött.

Egy dolog azonban feltűnt az öreg rendőrnek, a csomagtartó. Kerékpár szállítására alkalmas csomagtartó. Ilyet használnak, akik autóval mennek nyaralni.

Az öreg író olvassa az újságban, nem hisz a szemének, ő ugyancsak messziről látta az áldozatot, de valami nem stimmel. Az újságíró egészen más történetet talál, amit egy nevének elhallgatását kérő illetékes...

Tehát szivárogtatnak. Hamis híreket, félrevezető adatokat?

Nem így képzelt el egy gyilkossági ügyet. Látott az ablakból egy esetet, hiszen soha nem hagyja el a lakást, mégis mindenről tud. Az írók megbízhatatlan krónikások, úgy igazítják a valóságot, ahogy

a fantáziájuk diktálja. De most tényleg szemtanúja volt, amikor egy gyilkosság áldozatát felfedezik, kiszáll a rendőrség, vizsgálódik. Az újságírók mi mindent firkálnak. Ő nem volt újságíró, őt nem szorította sem a népszerűség, sem a bevétel. Márpedig a bevétel az eladott példányoktól függ. Emlékszik, voltak olyan ügyek, melyekről különkiadások jelentek meg.

Elképzeletti mennyit tehetek zsebre a kiadók, amikor a Mágus Elzát megölték. Ő olyan idős, hogy még hallott róla. Sőt, most olvasta egy történelmi sztorikat találó újságban. A családban is szó volt erről a bűnügyről, amely nem az ő életében történt. A nagyszülei korosztályát izgalomban tartotta. Állítólag kiállításon mutatják be a történetet. Ha krimiíró volna, megnézhetné maga is. Egy gyerekgyilkosság áldozatának megtalálása viszont az ablaka alatt történt, ha hihetünk egy öreg írónak.

*

Mit gondolt volna, ha értesül arról, hogy azt a rendőrt, aki ismeri az ügyeket egy közönséges kerékpárlopással bízzák meg? És ha tudják, hogy Sashalmon kell keresni, miért nem a területileg illetékesek nyomoznak. Ha a nyomok odavezetnek, akkor meg is van a kerékpár, kivéve, ha az illető már továbbadta egy orgazdának.

Lehet, hogy ezekből a lopásokból van ekkora kocsija?

A főtörzs a környéken ugyancsak hallott az autóról. Valaki beszélt róla, aki nappal látta, amikor a fiút hozta az osztálytársához. Az illető egyszer már látott egy hasonló kocsit szürkületkor, amikor munkából igyekezett hazafelé.

- Tudja, biztos úr, ez egy szegény környék; öreg, kopott házak. Itt feltűnik egy ilyen autó.

Volt egy közlékeny hölgy, aki kifejezetten elutasító volt, amikor negyedszer felkereste. Pedig azok, akik mindent és mindenkit megfigyelnek az ablakból, hátha látott valamit. De mindegy, becsapta az ajtót, magánlaksértést mégsem követhet el. Nincs oka kihallgatni, mivel nem követett el semmit. De miért hívta meg ebédre, amikor előzőleg arra járt.

Az öreg író, a neten olvasott valamit a gyilkosságról, de nem ment a fejébe, és nem is illett az új regényébe.

Elhatározza, hogy hosszú évek után elmegy a Balatonhoz. Előre küldi a szerelmespárt, persze az új regénye szereplőiről van szó, nem hús-vér emberekről. Fogalma sincs, hogyan folytassa. Biztosan ott is megváltozott minden. A frekventált Balaton, hogy is lenne kivétel!

Nem, nem érzi elég erősnek magát az utazáshoz.

Milyen lehet most egy modern szálloda? Amikor utoljára ott járt, úgy nézett ki, mint egy szakszervezeti üdülő. De látja a tévében a reklámokat, egyáltalán nem úgy néz ki. Csupa idegen szó, wellness vagy micsoda, a többi el sem tudja olvasni, nem angol szakos.

Marad. A gépen olvasni már tud, de gyakran elakad. Folyton felugranak a reklámok, elvonják a figyelmét. A türelmetlen kommentek is zavarják. Félretolja a laptopját és körmöl tovább.

Amikor találkoznak a lépcsőházban, egy lakó kifakad:

- Így engedjen el valaki egy gyereket egyedül. Arról is hallani, hogy fiatal fiúkkal is... Most mondja meg író bácsi, nem lehet megtalálni az ilyet?

Az életvédelmisek még csak tájékozódnak, nincsenek új hírek. Sem a genetikusok, sem az informatikusok nem mondanak semmit. Mintha leállították volna az ügyet.

Leállni a képekkel, személyiségi jogok - mondja az őrsparancsnok, nagyon megfenyegették, látszólag az eredménytelenségért.

A főtörzsőrmestert berendelik a főkapitányságra, közlik, hogy civilben menjen. Rendkívüli előléptetés, nyugdíjazás, amit valami idősebb tiszt, egy őrnagy ad át. Sosem látta. Nem a főkapitány vagy a helyettese, ahogy illik. Ha már kitüntették.

Az utcán találkozik az alhadnaggyal. Áthelyezték egy távoli kerületbe, pedig most szül a felesége. Amikor a főtörzs leszerel és bemegy a holmijáért, egy járőrtársa közli, hogy felismerték a luxusautót, amelyik aznap éjjel a helyszín közelében járt. Most nappal látták a környéken.

- Én is hallottam, de a mai naptól nyugállományba helyeztek - feleli a főtörzs.

Az öreg író gondolkodik, sétáljon vagy kövesse az egyetemisták sorsát. Őszintén megvallva idegesíti a politika és úgy érzi, hogy ebbe az ügybe is belenyúltak. De nem hagyhatja a regényt a levegőben lógni. Ha elkezdte és beleírta a világnézeti ellentéteket, el kell varrnia ezt a szálát.

Ma valahogy nincs jól, odakint már harminc fok, hiába engedte le a redőnyt. A nap ugyan nem süt be. Le kell feküdnie.

Amikor felébredt érezte, hogy kiszáradt a szája. A játszótéren talált kis testtel álmodott. Nagyon rossz álma volt.

*

Meglepve tapasztalták, hogy az asszony a sok gyerekkel elköltözik. Kedvezményes áron kap egy nagyobb zöldövezeti lakást, csak ennyit mondott.

Na, ez is jó firma lehet! - csámcsognak a szomszédok. Akadt egy pártfogója, véli a közlékeny özvegy. Amióta megtudta, hogy egy házasembert etetett, megkeseredett. Pedig már kezdett reménykedni a rendőr alaposságában.

Persze ez is az öreg író fantáziájára jellemző, hogy a rendőrök többször járják végig a környéket és egy özvegy beképzeli, hogy a rendőr a személyének szól. Pedig minden újabb részlet fontos lehet. Természetes, hogy a lehetséges tanúkat újra megkérdezik. A célra irányuló kérdésektől azt várják, hogy cáfolják vagy megerősítsék az újabb információkat.

Az öreg írónak kellett egy szerelmi szál. Ezért beleírt egy köpcös és szimpatikus rendőrt vagy nyomozót és egy özvegyet, aki újból férjhez menne. És természetesen rossz szemmel nézi, ha valaki sikeresebb,

mint ő. Az öreg író elégedetten dől hátra, keze majdnem görcsöt kapott, annyit írt. Leteszi a tinta-ceruzáját.

*

Az aulában összejönnek néhányan. A lány mindenütt ott van.

Ide azért illene néhány párbeszéd – gondolja az öreg író. Ugyan, min vitatkozhatnak?

Mi nem vitatkoztunk, plakátot ragasztottunk. Ha már kikiáltották a köztársaságot és lehetséges a többpártrendszer, éljünk a lehetőséggel. A kilencvenes választások idején maga is fiatal volt. Hogy a nyugat így viselkedik, nem gondoltuk volna – dörmögött az öreg író. Mindent privatizáltak, aminek értéke volt. Persze, ami a nyolcvanas évek után még megmaradt. De erről mi, a fiatalok nem is tudtunk – teszi hozzá, zárójelben.

A lány tüntetésre hívja a hallgatókat.

– És ugyan mi ellen?

– A kormány ellen – válaszolja dühösen a lány.

Persze a fiatalok hatvannyolcban is lázadoztak, ők már csak ilyenek. Nem kell ezen csodálkozni.

Azért ezt mégse! Az aktuálpolitikát hagyjuk ki, véli az öreg író. Ez a részlet – így – nem illik a regénybe. Maga is egy krimi, de ahhoz történelmi kutatások kellenek, hogy a teljes valóság kiderüljön. Ez is olyan, mint a Mágna Elza rejtélye.

Ha Amerikában megválasztanak egy milliárdost, aki sosem volt szenátor, az nagy kaland. De itt, ebben a nyugodt országban a parlamenti szópárbaj vagy választási kampány egyre megy. És a két fiatal valamiképpen kialakuló kapcsolata, hogy jön ide? Elég szerelmes regényt írt már. Legalább már ezek ne legyenek olyan pedánsan erkölcsösek!

Furcsa volt ezek után kettesben maradni vele. Miről beszéljenek, hiszen idegenek, semmiben nem értenek egyet. A lány arról győzködte, hogy az apjának, minden sikerül. Cége van, de már nem jár be. Amikor a vadásztársaság feloszlott, megszerezte a vadászházat.

Szépen vagyunk, gondolta a fiú. Mi közöm ehhez a nőhöz!

– Most melőzhatsz napestig, mi jut neked?

Az ő apja valóban megdolgozik a pénzért – gondolja a fiú. Az anyja szidja is, hogy csak szakmája van. Nem válik, ha már felépítették a nagy házat. Eladni nem érdemes, vidéken nincs ára az ingatlannak.

Könnyű neki, mondhatná a lánynak, még utoljára jól megszedték magukat. Jókora voltak jó helyen.

Az öreg író is dohog magában. El sem tudja képzelni, mi folyik azokban a körökben. Már többször elhatározta, hogy abbahagyja ezt az új regényt, megvárja, amíg új romantikus történetet rendelnek tőle. De a halott lány sorsát nem hagyhatja. Ha a rendőrség nem jut semmire, megoldja a maga módján.

Az informatikusok hallgatásba burkolóznak. Találtak egy IP-címet a telefonban. Egy képviselő, akinek kamasz fia van, és mentelmi joga, kivéve, ha a fia a tettes. A fiát nem illeti meg.

– Ez most kormánypárti vagy ellenzéki?

– Szerinted?

- Az amerikaiaknak vagy a franciáknak könnyű dolguk van.
- Na, a francia vagy a német politika azért nem olyan egyértelmű.
- Talán a fiatalabb generáció, nekik már nincs kötődésük.
- Én viszont amondó vagyok - szól közbe a harmadik, aki szintén az ügyön dolgozik - ez egy hálózat. Akinek az apja, nagypapja érintett lehet...
- Igazad van - hagyják helyben a többiek.
Az orvosi vélemény szerint több elkövetőt kell keresni.
A szolgálati utat és hivatalos jelentéseket kihagyva egyeztetnek. Felállítják a több elkövetős profilt.
De miért éppen az a játszótér?

Az öreg író ekkora aljasságot nem tud elképzelni, ez valami tévedés lehet! Aznapra abba hagyja az írást. Érzékeny ember és átéli, amit könyveiben leír.

A sajtó szorongatja, ezért a belügyminiszter vizsgálatot rendel el. Feszült a helyzet. Ez a mozzanat lendületet ad a nyomozásnak. Az IP-cím, az autó és az, hogy több elkövetőt kell keresni, kirajzolja a profilt. A nyomozás vezetőjének az a véleménye, hogy a fiú, aki Sashalomról a barátjához ment, nem véletlenül tette. Küldték.

Valaki szeretne volna tudni, mi hír van a környéken. Az autó volt, amin elcsúsztak.

Minden testületnél vagy hivatalban vannak munkamániások. A parancsnok helyettesét ráadásul kissé bogaras embernek is tartották. Több parancsnok alatt is szolgált. Fiatal korában rendkívüli előléptetéssel került a csoportba, aztán megrekedt. Természetesen tanult emberek vették körül. Némelyek a szakma művészei, szokta mondani. De szakbarbárok. Egy fiatal hadnagyot különösen kedvelt. Felterjesztette előléptetésre. Számtalanszor beszéltek olyan dolgokról, ami a többieknek valósággal kínaiul hangzott. A nevek például. Mind a ketten operabolondok voltak. Egy rendőr ritkán jut el színházba, pláne nem operába. A helyettesnek, az őrnagynak lemezgyűjteménye volt, néhány becsesebb régi példányt átjátszott cédére, nehogy kopjon. Némely új szerzeményt meg kellett tisztítani. Voltak kapcsolatai abban a stúdióban, ahol profi hangmérnökök dolgoztak. Szívesen vették a ritkaságokat, amelyeknek jogdíjai lejártak, új cédén, kis szériában forgalomba hozták. Érdeklődéstől függően. Egyes évfordulók környékén politikusok hangját őrző, viasz hengerek, hetvennyolcas régi, kopott bakelitok kerültek a kezük alá. Egy időben a stúdió a rádióon belül működött, aztán kiszervezték.

Ennek a rokonléleknek adta, hogy dolgozza ki az elkövető profilját. Meggyőződése volt, hogy még a félrevezető információkat is ki lehet szűrni, ha sikerül megszerkeszteni a szokásait, következtetni a motivációira is. Ha a profil ellentmondásba került bizonyos tényekkel, a tényeket vizsgáltatta, mennyire illenek bele a profilba. Felettesei nem is bánták, hogy nem ment nyugdíjba, nem vette igénybe a korekedvezményt. A főhadnagy néhány éjszakát rászánt, de elkészült.

Az őrnagy dühösen dobta vissza.

- Maga, főhadnagy, a Rigoletto meséjét akarja nekem eladni! Azt hitte, hogy nem veszem észre?

- Őrnagy úr - hivatalos ügyekben megtartották a három lépést - őrnagy úr, a tettes és az áldozat ismerték egymást. A gyerek körmei alatt nem találtunk hámszejteket. A tettes a kislányt babusgatta, talán szexuális játékokat is megengedett magának. Ezúttal túllépte a határt és pánikba esett.

- De miért vitte, vagy vitette a játszótérre a tetemet? Mennyi idő telt el a gyilkosság és területen történő elhelyezés közt; magyarul, mikor történhetett a bűntény és mennyivel a felfedezése előtt?

- Kaptam adatokat. Egy-két nap is lehetett, ami a holttest állapotát illeti.

- És hol tárolták, valami pincében?

- Csomagtartó is lehetett.

- Szóval meggyőződése, hogy ismerték egymást?

- Ismerhették őrnagy úr, ismerhették. Egyébként szövetmaradványokat találtak, nem lehetett szegény ember. Nem követhette el valami csavargó. Kiskorú sem lehetett, a fiatalok farmert viselnek. Ez a néhány szál egy szövetnadrágból származik, a mikroszkópos vizsgálat alapján, talán a cipzár téphette ki.

Tehát, ha végre megmondják nekem, honnan hiányzik a kislány... A belügyminiszter személyesen érdeklődött. Ami szokatlan és furcsa. Egyszer csak beleszól valaki, kapcsolom a miniszter urat!

*

Az öreg író elhatározza, hogy felkeresi a volt szomszédokat. Taxival megy, de nem találja őket a megadott címen. Érdeklődik a szomszédoknál. Állítják, mindenki régóta ott lakik. Ide nem költözött senki. Nem is volt eladó lakás. Ez a váratlan fordulat felizgatja. Infarktust kap. Az események nélküle zajlanak, nem is tudja befolyásolni őket. Fekszik az intenzíven.

Van ideje gondolkodni, miért kellett a tanúknak eltűnniük. Ez a közzjáték majdnem az életébe került. A főorvos biztatja, gyógygyul. Az öreg írónak azt tanácsolja, térjen vissza az ártatlan szerelmes regényekhez.

- De hogyan, főorvos úr? Nem hagyhatom félbe a regényemet. Mi lesz akkor a szereplőkkel?

*

- Nekem ne azt mondd, amit az újságban olvasol. Én tudom, apám mondta - így a lány.

Szépen vagyunk, gondolja a fiú, az apja még most is tudja. Ez olyan, mint amikor valaki azt mondta: „Mi mindenhez értünk”.

- És honnan tudja?

- Minden szombaton összejön a társaság a vadászházban. De van, amikor egy rózsadombi lakásban a házigazda egyedülálló. Ő sok mindent tud, mert rendőr. Ezekre a találkozókra csak ők mennek. Politizálnak. Anyámat nem érdekli, főzi a vasárnapi ebédet, megkopsztja a csirkét.

- Szóval anyád háztartásbeli - mondja a fiú gúnyos hangsúllyal megnyomva a háztartás szót.

- Nyugdíjas, ha tudni akarod!

Felgyorsulnak az események. Az áldozat személyazonossága végre kiderül. Beigazolódik, hogy a tettes vagy tettesek és az áldozat ismerték egymást.

A két család összejár. A gyerek sajnálja a kislányt. Marad a képviselő, akit nem tudnak kihallgatni, akkor sem, ha lejár a mandátuma – újból jelölt.

A szomszédok szerint a családban régebben sokat veszekedtek. Egyesek úgy vélik, ahogy a család gazdagodott az asszony egyre inkább letett a válásról. A vagyont választotta. Kivonta magát a konfliktusokból, a féltékenység a fiatalok dolga – mondta valakinek, aki szokott vele beszélgetni. Megerősíti, hogy valóban voltak nagy családi veszekedések.

– Melyik férfi nem szoknyabolond? – fejezte be az a nő, aki tudatában volt személye fontosságával. Lehet, hogy most koronatanú lesz?

Később rádöbrent, hogy nem jó egy képviselővel ujjat húzni. Ha ellenzéki, ha kormánypárti. Bement a rendőrségre, hogy visszavonja a vallomását, illetve, amiket összefecsegett, de kiderült, hogy akikkel beszélt, nem a kerületi kapitányság emberei. Ők nem is tudnak az ügyről.

Nehéz dolog krimet írni, a legegyszerűbb megoldás az lenne, ha a lebukott tettest autóbaleset érné. De akkor hol van a katarzis? Hogyan kapna elégtételt az olvasó igazságérzete?

Mi lenne, ha a tettes egyszerű milliomos lenne? A vadászház rendben. És miért nem megy nyugdíjba egy rendőr, akinek ilyen előkelő társasága van? Egyszerű a dolog, az öreg író szerint a társaságnak piszkos ügyei vannak, nem elég a jó ügyvéd, kell egy rendőrségi informátor is, aki sűg.

Az öreg író reméli, hogy le fognak bukni.

Hát persze! A sorsuk az ő kezében van.

De hogyan fejezze be végre a krimet? Ebben nincs rutinja.

Valaminek lennie kell a rendőrtiszt füle mögött. Az őrnagy, aki a leszerelést intézte ejtőernyőzött valahol egy évtizede, és egyre feljebb került. Tőle tudta meg az ügyvéd a híreket a nyomozásról, aki szintén a vadászházba járt a társasággal, mert magához vette az ügyet.

De hová lett egy egész család? – döbben meg az író.

Ébredjen író úr, itt a reggelije. Már megint átaludta a mosdatást. Kap egy kis infúziót. Ennyire megizzadt? Visszajövök, megmosdatom, amikor lecsorgott az infúzió. Holnap felkelhet és nemsokára hazamegyünk. Van, aki gondoskodik magáról?

Amikor belép az ajtón, valahogy semmi sincs a helyén. A betegszállítók betolják egészen az ágyig. Holnap jön a bejárónő, ha ma szerda van. Mintha száz évig lett volna a kórházban. Elsárgultak a levelek. Hány napig lehetett a kórházban? Odakint zajonganak az óvodások.

- Ugyan! Hogy hány napig, író úr, hány hétig volt távol. Itt van a postája, keresték a kiadótól. Mondtam nekik, hogy nincs otthon.

Feltápáskodik, odamegy az íróasztalához, bekapcsolja a laptopot és megrémül. Az egész novellából semmi sincs a gépen. Álmodta, amíg élet és halál közt lebegett. Kétszer visszahozták, mondta a nővér, és azt is, hogy ne izgassa fel magát.

Az utolsó bejegyzés egy félkész szerelemes regény. Bekapcsolni már megtanulta. Meddig jutott a gép-írónő? A papírok, amik az íróasztalon hevernek, ugyancsak a szerelmes regény lapjai; telefonál, hogy jöjjenek érte. Úgy látja, hogy ezek a regény utolsó lapjai. A nászutasok felszállnak a vonatra.

Máris elfáradt. A bejárónő megmelegíti az ebédet. Csirkeleves. Megegyi, aztán elalszik. A bejárónő próbálja ébresztgetni, amikor végzett, de nem mozdul.

- Kár érte, mondja a szerkesztő, amikor értesítik. A nők odavoltak az érzelmes regényeiért.

GULISIO TÍMEA versei

ÁRTATLANOK

- Akarsz játszani? - kérdezi.
- Igen.
- Ha nem akarsz is fogsz!

Ez már a játék.
Nem mutatom, hogy élvezem.
- Ne bánts, Mami - súgja,
Ha netán elfelejteném a szöveget.
És odanyomja a fejem,
Ahova egyébként is tenném.
Egész árvasága abban a szorításban.

Elégedetten befordul.
Ha kitakarózom, betakar.
Anyalányom.

GÉZ

Nem rám tartozik.
Csak rád, az orvosokra,
Meg aki halandónak teremtett.
Ez nem bizalom -
Önelvesztés.
Ez nem segítő szándék -
Kíváncsiság.
Ami véredbe fullad,
Ahelyett, hogy kielégülne.

BIOLÓGIA

Nem az orgazmus.
Nem a társas szükséglet.
Hanem a meleg test hiánya az,
Ami újra és újra melléd fektet.
Ez a sötét, fel-le emelkedő halom,
A színes szappanbuborék belek.
A hólyag, ahol katéter lennék,
Mert nem férek be.
Engedj magadba,
Ha már úgylis hiába engedsz.
Ahogy senki,
Úgy csak te lehetsz elég.
Szerelmünk sérülés.
Élettel összeegyeztethetetlen.

LAKATLAN

Rajtad kívül nincs senkim.
És te sem vagy.
Legalább lennél magadnak.

Tudom milyen
Félelmetes a közelség.
Beléd bújnék,
Hogy ne lássalak.

Ne érj rám,
Dolgozz csak.
Mint demens az agyát,
Éld túl magad.

Kis papírcsónak vagy.
Én szigetet akartam.

FOSZTÁS

Ha lámpa alá tartom,
A kezem piros eres.
Mint egy kacsambrió.
Pikkelyes madárláb.
Sápadt, mint azoké,
Akik ritkán látnak napot.

Életvonalam rövid,
Szerelemvonalam többfelé ágazó.
Körmöm hosszában barázdált,
Ez a vitaminhiány jele.
Hetente vágom, fel ne sértselek.
Csuklómon ekcémafolt.
Utoljára tízévesen,
Mikor anyám azt kérdezte,
Miért szült meg.

Albínó csibe voltam,
Haszontalan állat.
Téged láttalak meg először.
Forró vízért mentél.
Szép a lábad. Követtem.

PACSÍRTA

Hajnalban hazafelé,
Akár hozzád is mehetnék.
Az udvaron
Faluvégi nénik temetővirág-illata.
Pajzán erdészek mohaszaga.
Pedig város ez, a
Szédítően rókahugyos utca.
A bűn mézes párája.

Hajléktalan cipőben jár a tavasz.
Behúználak csókolózni
Az alagútba.
Én nem lakást, csak szobát bérek.
Magát sem szerető ember fészke.
Gyere, madárka.
És vagy soha többet nem jössz,
Vagy káoszomban a rend leszel.

ALTATÓ

Esténként nem vagy.
Helyeden gombóccá gyült takaró.
A lámpa égve marad.
Migréncsend.
Az egymásnak adott
Vizes palack kiroppanó magánya.
Egy kéz, mint felfúj gumikesztyű,
Mesebeli tehén tőgye.
Hisz magad is csak képzelted.
Nem is vagy te hazug,
Csak nincs valóságod.
Utoljára ötévesen, mikor.
Mással is megesett.
A gázkamrába sem egyedül mentek.
Ne félj, nem ismerlek,
Nem kell elhagynod.
Ne félj, csak a mosdóba megyek.
Ne félj Kicsikém, túl nagy vagy,
Hogy átérjelek.

POGÁNY IMÁDSÁG

mint végét érző állat
vitustánca után
sípólva rogysz a szőnyegre
föléd hajlok
magadra rántasz
hogy ne kíméljelek
markoljak a hajadba
tépjem ki a maradékot

minden rendben lesz meggyógyulsz
mi mást mondhatnék
csak hogy akarom látni
a szemed igazi színét
a legmélyebbről feltörő
hangod hallani
pofozz fel
légy aki mással lennél

ezt a nagy véres csomót
ölembé veszem
mesét mondok neki
sose hallott mesét
add uram hogy
utoljára emberként szeressék

KOMOR ZOLTÁN

Magyalország

(regényrészlet)

1. FEJEZET: AZ OTTHON MELEGE

Az álom gyűrött hártagombájából kicsusszan a Radiátorfiú: az éjfél dörzsölődő szelvényei mögött hallja, ismét karácsonyi dalok szólnak édesanyja mellbimbójában. Feltápáskodik hát a recsegő szalmazsákról, és pókjárásban elindul a szoba másik sarkában tornyosuló dunyhás ágy felé, ahol az asszony hortyog. Vájlíng méretű csöcsei emelkednek és süllyednek, miközben az éjszakai levegővel öblöget, s valahol azokban a gigantikus tőgyekben, az angyalok darázsházában ismét ünnep van.

Radiátorfiúnak hívták, mert egy acéllemezzel radiátor nevelte fel. Két éves volt, amikor apja, a „Nyershús”, kikötözte őt a fűtőtesthez, mondván, úgyis folyton láb alatt van a kis ganétúró. Egyébként is szívesen elnézte esténként, ahogy a forró fém a bömbölő gyermek bőrét sütögeti.

Apát, a „Nyershúst” kellemesen csiklandozta mások szenvedése. Már gyerekkorában elhatározta, hogy ha felnő, híres nőverő lesz belőle. Első szava a bordarepedés volt, később szalmával és forgáccsal kitömött zsákból gyúrt magának feleséget a pajtában. Puttonyasszonynak hívta, és felváltva verte és kúrogatta – mint gyöngyök, forgácsprézlibe forgatott spermagolyók gurultak szét a fészkerben.

Ám szerencsétlenségére a sors összehozta anyával, akin sehogy sem tudott felülkerekedni: már a nászéjszakán elgyepálta újdonsült férjét, miután az megpróbálta az egybekelés alkalmából ünnepélyesen felpozni őt. Anya tömzsi karjaiban vaskos viperák laktak, a pupillájában megkopasztott himmadarak vergődtek, arca rezzentelen volt, akár a tejbegríz tetején a sápadt pillebőr. Apa, a „Nyershús” nem tehetett hát mást: csinált egy gyereket, és utána azzal erőszakoskodott. Eredetileg nőverő akart lenni, de megelégedett végül a gyerekveréssel – az is valami, az is jó arra, hogy kivakoljon boldogsággal egy halandó életet. Anyát nem különösebben érdekelte, hogy és mint sanyargatta a „Nyershús” azt a kisiút, aki valamikor az ő cseppköves méhéből fordult ki, miközben az igazak álmát aludta. Tudniillik Anya annyira erős asszony volt, hogy fel sem ébredt a szülési fájdalmakra, két horkantás között megszült, reggelire pedig megette a köldökzsinórt. A sziklatömb-asszony úgy gondolta a gyerekek minél előbb meg kell tanulnia megvédenie magát, ment is megpucolni a konyhában árválkodó krumplikat a tekintetével, ahelyett hogy segített volna a kölyöknek.

A megégett emberi bőr szaga. Egy ragasztószalaggal betapasztott kisiú száj, a vékonyka csuklót szorító kötél. Így teltek a napok: a radiátorhoz kötözött gyerek egész álló nap a fűtőtestben mocorgó rozsdás víz kotyogását hallgatta. Előbb-utóbb érteni is kezdte, szavakká álltak össze a fejében ezek a fémes

kattogások, így végül a radiátor tanította meg beszélni. Azóta is csak ehhez hasonló hangokat tud kiadni, rovarszerű kattogások és nyákos klottyanások szakadnak ki torokcsövéből, amikor beszélni próbál. Radiátor-rabsága alatt elsatnyultak fejlődő izmai, így két lábon járni sosem tanult meg, a bőre pedig ragyássá vált a megannyi égési sérüléstől és hólyagtól.

- Ne nyöszörögj már annyit! - rivallt rá mindig a „Nyershús”. - Hamarosan úgyis itt a karácsony, akkor majd szépen elengedlek!

Ezt mondta apa, de ez a bizonyos „karácsony” sok-sok éven át csak nem akart eljönni. De addig is sok érdekes dologról beszélt a radiátor a kikötözött fiúnak. Arról, hogy minden üvöltés templomi ének, és a Radiátorfiú a legtehetségesebb kórlista, arról, hogy Isten vékony, láthatatlan vezetékeken át vezeti az emberekbe a testhőt, és ez az igazi valuta, az isteni pénznem: aki folyton lázas, az bizony gazdag ember. És hogy eljön majd a Termosztátmegváltó, aki megpróbál gazdaggá tenni mindenkit, amikor megkísérli lángra lobbantani az egész kurva világot.

Ebből viszonylag keveset értett meg akkor még a fiú. Tudta, hogy mi az a hó, az a különös, fájó energia, ami kezdetben annyi sebet fakasztott rajta, de amit később megtanult szeretni. És arra is rájött, hogy Isten olyasvalaki lehet, mint mondjuk Anya: egy nagy és hatalmas lény, aki türelmesen végignézi, ahogy gyerekeket kötöznek a forró radiátorhoz.

Így teltek hát a napok és a hónapok, perzselték egymást az évek - csoszogtak a családtagok magukban, a koponyák betonszobáiban, no, meg a végtelen közönyben csak a radiátor kattogását lehetett álló nap hallani, a régi fűtőcsövek nyirokrendszerét; gyalulatlan rémálmokban fetrengtek, és rozsdásodott a szívpujzs, miközben odakinn egyre hullt és hullt a hó, és bár mindig tél volt, a karácsony csak nem érkezett el.

Azaz végül mégis. Ekkor apa, a „Nyershús” agyába szépen behordták már a kőrishogarak az örületet - a kőrishogarak és a fenyőpálinka, amit maga kotyvasztott a fűtőkamrában. Azt mondta, segít neki kiűzni a fejéből a Puttonyasszonyt, de a lidérc mégis egyre többször látogatta meg őt - ez a régi, szakadt zsák-feleség, akit gyerekkorában ütött és dugott; folyton csak jött, de egyedül apa látta.

- Az éjjel bemászott az ablakon a Puttonyasszony! - siránkozott könnytől és verejtéktől fuldokolva. - Kért, hogy pofozzam fel, de szögek voltak a tenyerembe fúródva, így nem tudtam kezet emelni rá! Ő szúrta a szögeket a kezembe, míg aludtam! A Puttonyasszony!

Anya mit sem törődött a „Nyershús” fenyőpálinka gőzös vinnyogásával, csak akkor verte el az öreg porolóval, amikor már az udvari vécébe se mert kimenni, és inkább a gatyájába végezte a dolgát - a nadrágja úgy nézett ki, mint egy rég elsüllyedt világ sehová sem vezető térképe. Használhatta volna persze a Radiátorfiú odakészített vödört, de olybá tűnt, ennyin se akar közösködni a fiával. Büszke férfi volt, inkább a gatyájába szart.

- Nem mehetek ki, odakinn vár a Puttonyasszony! Apró, verésre váró nők mocorognak benne, és én képtelen vagyok mind felpofozni őket, nincs hozzá elég kezem! Miért is nem teremtett több tenyeret nekem az Isten! Bárcsak úgy nőnének rajtam, mint a szőr! Ráfeküdnék a Puttonyasszonyra, és csak hemperegnék rajta álló nap, s így ütném!

- Takarodj szarni kifelé, te kutya! - rivallt rá anya, és tángálta, csak tángálta azzal a porolóval, mintha egy gonosz dzsinnt akart volna kiűzni férjéből.

Klotty-klotty-klatt-klatt – suttogta közben a kárörvendő radiátor a kikötözött fiú fülébe, és egy pillanatra felforrósodott, hogy pajkosan megégesse a gyerek szőrtelen hónalját. A fiú ettől felkacagott, mintha csiklandoznák: megtanulta élvezni a fűtőtest apró csínyjeit.

Ám aztán apa kockavetésre használta kitört fogait és a maradék agyát is elnyerte tőle az univerzum, a törött vonók a férfi fejében már csak egyetlen szólamot húztak – jön a Puttonyasszony, jön a Puttonyasszony, így nyekeregtek, és egy délután anya észrevette, hogy a férfi egész nap csak őt bámulja véreres, kidülledt szemmel, miközben bajsza alatt érthetetlen szavakat mormol.

– Hát neked meg mi bajod? – dörögte anya, hangjától rögtön szétpukkantak a kisfiú bőrén a hólyagok, mire a megtébolyodott férfi rávetette magát.

– Tudtam, hogy te vagy a Puttonyasszony! Végig te voltál! Látom a varrataidat, te kurva! – hörögte a támadó, ám ekkor anya kinyújtotta viperafészek karját, és reccs, egyetlen mozdulattal eltörte a megkerült fickó nyakát, mintha csak egy gallyat reccsentene ketté, a tehetetlen testet pedig a földre dobta.

Klotty-klotty-klatt – kommentálta a dolgot a radiátor, a kikötözött fiú pedig felordított, üvöltöni kezdett, ahogy csak fiatal torkán kifért. Sikolya már-már emberszerű volt. Anya ekkor kidöcögött a szobából, majd visszatért az öreg fejszével, amivel apa magyalbokrait akarta kivágni – amikor a feje fölé emelte, félrelyelte a fényt a mennyezetről csüngő csillár, és pislákolva köhögni kezdett. Az iszonyat lekvárfőző üstje – viperák egy radiátorban, mocoornak, sziszegnek, egymáson kúsznak, lehűtik a szobát és a vér, amely felfesti a szentek egymásba horgolt ujjlenyomatát a falakra. Az apa testébe nyílt mély sebek mint éneklő szájak. Anya újra és újra lesújtott, majd mikor végzett, egyenest a fiára nézett és azt mondta: – Fogd be! Ez nem az apád! Ez csupán nyers hús! – majd hozzátette: – De már az se sokáig...

És akkor a radiátorhoz kikötözött kisfiúhoz lépett, a magasba emelte a vértől ragacsos fejszét. Majd lecsapott vele, és elszakította a gyermek köteleit.

– Klatty-klatty-on-klatty? – kérdezte a megszeppent kölyök, azaz hogy „karácsony van?”, de anya nem beszélt radiátorul, odébb rugdalta a fiát, majd a fűtőtestre tett néhány darabkát a „Nyershúsból”, feltekerte a termosztátfejet, és a lakást hamarosan belengte egy ünnepi vacsora illata. De a gyermek egy falatot sem kért belőle.

Mindennek már oly sok éve. Rángatózó, izomlázás madárcomb az emlékezet. A fiút azóta senki sem kötözte a radiátorhoz. Anya nem sokat foglalkozott vele, hagyta, hadd mászkáljon fel és alá a lakásban, akár egy hibbant keresztspók. A földön lévő tányérjába főtt zöldségeket kapart, olykor-olykor még egy száraz kolbászdarabkát is, és a sarokba szalmazsákot vetett neki, még egy ócska hálóköntöst is készített szakadt vászonzsákából, hogy ne csupasz seggel rohángáljon egész nap. A Radiátorfiú szerette ezt a „Nyershús” utáni életet – napközben a radiátorral beszélgetett, éjszaka hosszan elhallgatta anya légzését. Egy ilyen alkalommal hallotta meg először az asszony melleiből kiszűrődő karácsonyi zenét. Lassan anya ágyához kúszott, és csodálkozva hallgatta az angyali emlékkórust. A meztelen nő úgy hevert a paplanon, mint egy partra vetett bálna. Az apró cickókóristák a dudáiban pedig csak zengték a dalt. Micsoda akusztikája volt anya csöcseinek! A fiú ráhajtotta a fejét a gigantikus cickóhegyekre, és becsúsztatta anya egyik mellbimbóját a füljára. A dagadt, barna bőrtömlő pontosan a fülébe illeszkedett, és kitöltötte a zsíros járatot. Így szoptatta zenével tudtán kívül anya a fiút sok-sok éjszakán át, a gyerek pedig minden szót értett, mivel a csöcskóristák radiátor nyelven énekeltek: klitty-klatty-klatty-klutty – így hangzott az

összes karácsonyi dal, amely anya csöcs-csőveiből kiszakadt, a Radiátorfiú pedig sosem hallott még ennél gyönyörűbbet. A radiátormegváltó születéséről zengtek, aki tűzforró fémjászolban alszik, s ahogy az emberek kézbe veszik, forróság járja át őket. Ájtatos égési sebek, hálásan duzzadó hólyagok, mint eső után a gomba bújnak majd elő sanyargatott bőrükből.

Látod, a hold besütő fényében most is ott fekszik az anyján a Radiátorfiú, már kész férfiú, itt-ott már a szőre is nőne, ha a sérült, forrázott bőr képes lenne szőrhagymákat kituszkolni magából - izgatott füljáratában kövér piócaként fickándozik a női csecsbimbó, s az éjszaka pikkelyei mögül kikandikáló láthatatlan lócombok izgatottan feszülnek körülötte. De aztán egyszeriben olyasmi történik, ami még sose. Felszalad anya szemhéja, felemelkedik a bőrfüggöny, ami mögött eddig az álom lépsejtjeiből taposta a bort, felszisszen és nyögdecselni kezd: - Te romlott kis kurafi, tudtam, hogy előbb-utóbb ez is bekövetkezik! - motyogja, és óriáskigyó karja a megrémült kölyök köré csavarodik, s már húzza is magába, mintha csak egy dögkút felé vonszolná. - Most már ne ellenkezz, te pondró! Te leszel akkor az új férfi a háznál, az új apa, az új nyershús! Csusszanj szépen anyába, és fasztaknyozd össze a méhet, amiből kimásztál!

Anya a könyörtelen szobor, a szorongató bilincs, a kakaóbarna véralvadék, a bozontos pupilla bestia, a türelmetlen kő, a sose pattanó sebcérna.

- Klotty-klatt-klott! - Így nyüszít a Radiátorfiú, miközben az ósaszony magába próbálja tömködni, a cuppogó nyákos húsvájatba, amiből kifordult sok-sok éve.

- Gyere csak, gyere, odabenn mindig karácsony van! - biztatja, ám ahogy a fiún eluralkodik a pánik, hirtelen izzani kezd a teste, mint egy felcsavart fűtőtest, a legényben pulzáló forróság pedig égetni kezdi anya bőrét, aki felsikolt, és próbálja lehajítani magáról a gyermeket.

- Áú! Tűnés rólam, pokolszőkevény! - nyivákol. Mindent betölt a perzselt bőr és szőr illata, de a fiú úgy dönt, nem engedi anyát, mert ha apa a „Nyershús”, akkor anya lesz a „Sülthús”, a forróság, a gazdagság. Ha szépen megperzseli, attól lenyugszik, és békében hallgathatja majd ő is az asszonyból kiszűrődő karácsonyi muzsikát. Forró ujjjaival tehát a csöcsébe markol, izzó arcát az anyja vállába fúrja, és radiátor nyelven azt klattyogja: szeretlek.

Hirtelen láng csap fel - kigyullad a nő fél arca, s a fiú már látja, miért is ég: hiszen anya zsák. Kenderzsák. Benne pedig már izzik a szalma és a forgács.

A Radiátorfiú ekkor lepattan a füstölgő és rikoltó anyatestről, és hátrálni kezd. A „Nyershús” igaza volt: ő volt a Puttonyasszony, végig ő volt. És a zsákanya hirtelen abbahagyja az ordítást. Lángoló teste felül az ágyban, és egyenest a fiára néz. A pokoltotem haragos vicsorba gyűri száját, orrán füstöt fúj, haja izzó parázsglóriává változik arca körül.

- Micsoda szégyen ez nekem! Évekbe telt egyszerű bokszzsákból igazi férfi idomítóvá válnom... Ott a pajtában a sok belém lőtt férfigag életre keltett... Szörnyű harag-éhséggel ébredtem. Átgýrtam a forgácsarcot, hogy ne ismerjen meg ez a férficsőkevény, hozzámentem, hogy szép lassan lássam meghalni... Igen, férfi idomító lettem. De lám, végül mégis egy kis hímkorcis okozza a vesztem. Szégyen... Sose szabadott volna eloldoznom a köteleidet! - Anya szavai itt kezdenek érthetlenné válni, mert a tűz már nagyban falja állkapcsát. - Hazudtam... Te féreg... Nincs karácsony... Minden héjhártya mögött halott tekintet hül... s a magyalbokrok alatt... a krampusz szívpitvarfalaiban... ahol szén készül minden gyémántból...

Ezután anya örökre elhallgat. Marad a tűzpattogás. A narancsfényben álmódó falak magánya. A terjedő lángok bontakozó szárnyai. A ragyogó függöny és mögötte egy sötét éjszaka. Egy könnyekkel gargarizáló fiú, akinek ki kell rohannia a házból, nehogy benn égjen, de sose járt még az ajtón túl.

Először régi barátjához, a radiátorhoz rohan. Satnya karjaival próbálja kiszakítani a falból, hogy mentse, de az klattogni kezd: – Hagyj! A tűz számomra kitüntetés – mondja a fűtőtest. – Menekülj, ideje elhagynod ezt az ocsmány szarfészket! Fogd, erre még szükséged lesz! – Így kotyog, és kilövi a tekerhető termosztátfejet, amit apa mindig felcsavart, hogy sütögesse a fiút. – Ez valójában egy kulcs, keresd meg azt, akinek a szívébe illik! Ő fog segíteni rajtad!

Bimm-bamm – lásd a repedt karácsonyi herangokban döglődő kagylóállatot, a fájdalmas szentünnep-puhatestűt és lásd a fiút, a sápadt, égett, sebhelyes rovartinédzsert, amint életében először kitarja az ajtót, és kibotorkál a hóba, melyet megolvaszt maga körül még mindig forró radiátor teste. A küszöbön túl magyalbokor rengeteg nyújtózkodik hegyes levéltüskékkel az ég felé, hogy felszakítsa az ánizscsillag szemű angyalok csomagolópapír szárnyát. Az egyik felhőn pucér lány ül, hárfán játszik, de a hárfá minden húrja kifeszített karácsonyfa égősor, a zene dallamára villognak a színes kis fények. Az egyik izzósor zárlatos, valahányszor törékeny ujja hozzáér, az angyallányt megrázza az áram, de inkább szenved, sem hogy elrontsa a muzsikát. Ez itt Magyarország zsigerparádéja – fenyvessuttogás, a túlevelű fákra akasztott halott csecsemők húsát gyertyacsíptető fejű, viasz-szaró varjak tépkedik, állatbőrbe bújt manók fluoreszkáló őzkoponyákkal tekéznak a fák között. És a fiú elindul az értékes termosztátfejjel, talán talál valakit ebben a fagyos világban, akinek feltekerheti a fűtést a szívében.

SZAKÁLLAS ZSOLT verse

IZZÓ PECSÉT MARASZTAL

izzó pecsét marasztal.
hurkok hurkok az anyakönyvvezető kezén
tervrajzokat böngésző egércincogás
ne vess
csak ne vess parttalanul.

a ránctelep csöve.
gürcölj gerezd
a tócsában hempergés nem elég.

a terrakotta szivattyú
a ránctelep csövéhez idomul.
immár semmi nem állhatja útját a meddő kornyikálásnak.

a meddőn kornyikáló tényfeltáró füstben
a viperák elszabadulnak.
a mentesítő fúrás talpbetétjéből kiáll a mázlisták
koboldja.

gürcöljetek daruk
a nyílásokon rekedtek vonalát kövessétek mindig.
nem hal meg az alkony
a kobold kitüntet benneteket.

csak a korhatár
csak a mustfokoló
csak a kínczölöp

BALI ANIKÓ versei

HÓMOFISZ

Pilinszky János Négysorosának tiszteletére

Lakkcipő poros papírdobozban.
Hómfiszban töltött hónapok.
Konyhapulton rég kihűlt a kávé.
Magamra hagyatok.

SZABÁLYOK

SZABÁLYOS BETŰKKEL verset írni
megpróbáltam, látod,
csak *kacs***karingóssal** tudok.
Szerettem volna keretben maradni,
de az se megy nekem.

Gyakran túllépek a határokat.

BALI ANIKÓ

Variációk szívdobbanásra

GONDTALANUL

MÁMOR

FÉLEK

ELMÚLÁS

CSALÁDI FOTÓ

ARANYI LÁSZLÓ versei

NEGATÍV SÍKOK

Az első képen öntudatlanul burjánzó kettős földrész.

Az első képen a további képekről hiányzó figurák valaga.

Az első képen szitakötőszárny-leplű Succubus.

Az első képen szikkadt okádék a félregombolt zakón.

Az első képen a médium testnyílásai visszanyelik
a nyálkás-hűvös ektoplazmát.

Az első képen az első kép.

Az első kép csapda.

Az első képen oldhatatlan csomó.

Az első képen hősünk: előlnézet/oldalnézet, öldöklő ellenfény.

Az első képen hősünk egykori tintafolt-állapotában.

Az első képen valamennyi következő.

Az első képen az égvilágon semmi sem látható.

AZ AKASZTOTT

Fizetett. Mellépisált. Gatyájába fröccsent a fos.
(Megint egy hátborzongató esemény Magyarföldről.)
A fekélyes földrész negyedik *monosandalosa*,
az egysarus ember,
északról.
Trottyos clown tánclépésben. Mintha
önnön árnyékán bukfacezne keresztül.
A mondandó feszül, később nyúlik. Mocskos, nyálkás, takonyszerű.
Végül megszilárdul, s a töredezettsége formálja.
A háttérből egy jókedvű akasztott képe körvonalazódik,
bal bokáján feszül a hurok, így függ, fejfelé,
nem óhajt már a földön embermód állni.

Minden áldozat önző, minden Megváltó hazug.

Agyafúrt önkényuralmak
fészkei: a meglévő alá- és fölérendeltségi viszonyok.
Az ország össznépi vesztőhely. „*They have
brought whores for Eleusis
Corpses are set to banquet...*”
Részegen trancsíroz a csökött bakó,
bajszán alvadó-félben lévő ételmaradék...
Évezredek undorító váladáka a Megváltás,
minden áldozat hazug. Végül engedi a föld, hogy visszatérjen a vízi világba...

SZOMBATHY BÁLINT

Városi népművészet

Budapest, 2020

Zsámbék, 2010

Zsámbék, 2009

Szabadka, 2021

Szabadka, 2021

G. KOMORÓCZY EMŐKE

Az Ekszpanzió-mozgalom

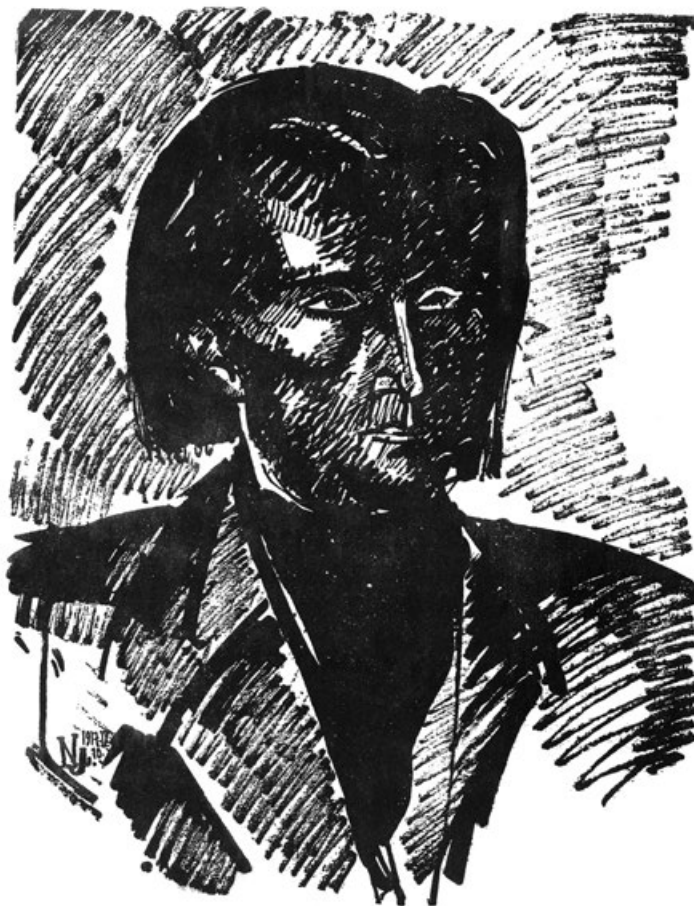
*Az avantgárd új virágkora az ezredfordulón:
a kassáki összművészeti törekvések újraéledése*

3. rész

Jung a művészettel kapcsolatos írásaiban (*Az ember és szimbólumai*) hangsúlyozza, hogy a felvilágosult racionalizmus, majd a belőle eredő ateista individualizmus a 20. századra teljesen felmorzsolta a társadalom morális erejét (miután eltűnt a „középpont” - Isten - az emberek tudatából), értelmét veszítette az összetartozás, felmorzsolódtak a közösségek és a szolidaritás; az etikai elvek elvesztették szerepüket az emberi együttélésben. A művészetnek tehát szükségyszerűen vissza kellett térnie a közös szellemi alap-
hoz, a kollektív tudattalanban évezredek során felhalmozott, elraktározott morális „készlethez”. Miután a civilizáció egyre távolabb sodorta a mindennapok emberét és a közösséget ősi gyökereitől, a művészek mintegy ösztönösen ráéreztek arra, hogyan kell a művészetnek áthidalnia az ember tudatos (racionális, „világos”) és tudattalan (imaginatív, „sötét”) Énje közötti szakadékot. Ezért a művészet ismét a 19-20. századi archaikus alapformákhoz fordult (a kubizmustól az expresszionizmuson, a konstruktivizmuson, a szürrealizmuson át a konceptuális művészetig), s azok absztrakt-mágikus-imaginista eszközeivel kísérelte meg felszínre hozni a mély-énben tárolt ősképeket. Az állat-ábrázolások, a maszkok, a zodiákus jelei, a numerológia (számmisztika), a geometria és az asztrológia összefüggései az anyag, a test és a lélek szférája közötti kapcsolatot tudatosítják, így nélkülözhetetlenek a pszichés törvényszerűségek megismerése szempontjából, s elősegítik a végtelenbe táguló Univerzum képzetének megértését. Jung azért tartja a korokon átívelő jelrendszert, szimbólum-készletet (magát a nyelvet, a számszimbolikát, az ősi geometriai alakzatokat, vallási hiedelmeket, mítoszokat, sőt az előítéleteket is) az emberiség egység-tudat forrásának, mert az őrzi és minden nemzedékben újra és újra előhívja a valóságnak azon rétegeit, amelyek az emberek, a népek és az emberiség téren és időn átívelő kapcsolatait erősítik. Az egyed számára csakis a szimbolikus univerzum teszi evidenssé a teljes kulturális örökséghez való tartozást.¹

Az absztrakt formák képezik az ornamentális művészet alapját is (az egyiptomitól a középkori egyházművészetten át Vasarely térhatású ornamentikájáig éppúgy, mint a népi hímzéseket): az egyezményes vizuális jelrendszer ösztönösen felidézi bennünk az arche-élményeket. Minden művész, legyen bár

1 C. G. JUNG, *Az ember és szimbólumai*, Göncöl Kiadói Kft., Budapest, 1993, 17-104.

Nemes Lampérth József, *Kassák Lajos portréja* 1917, Tusrajz, MA, 1917, II. évf., 12. sz., 187

népművész, avagy magas képzettségű individuális alkotó, voltaképpen a világ teremtését ismétli meg alkotásában „az isteni minta” szerint. Az Ekszpanzió rendezvényein így kapcsolódhatnak tehát össze a konceptuális happeningek a Máriácska-öltöztetés rítusával és az ősi maszkok kiállításával.

Kassák mindezt ösztönösen felismerve állítja 1922-ben készült 17. (számozott) képverse középpontjába a „bűvös” szót: TEREMTÉS. A szilárd talajról – amit vastag fekete vonallal jelez – felfelé nyújtózó háromszög (az Élet-szintézis jelképe, melynek csúcsa az Ég felé mutat) uralja a kompozíció jobb terejét (ami a Jövőt jelképezi). Az alsó sarokban egy fehér (üres) kör szimbolizálja az „isteni” szféra tökéletességét, amelyet azonban egy alulról felfelé irányuló fekete vonal szúr át, mintegy megbontva a tökéletességet, a mozdulatlanságot (ez lehet az ürességet „megtermékenyítő” kígyó jelképe is). A kompozíciót félkörben a VIRÁG szó övezi (a megtermékenyülésből fakadó Szépség). Az együttes a látvány dinamizmusával erősíti

meg Kassák szavakban is megfogalmazott ars poétikáját: „A MŰVÉSZET: TEREMTÉS; A TEREMTÉS: MINDEN”.

Új korszakának egyik fontos dokumentuma *Mértan* című kompozíció (1921), melynek két égbe törő, villámhárítószerű párhuzamos egyenese a felső jobb sarokban az Eiffel-torony absztrakt modelljének tekinthető (a konstruktivisták közismert szimbóluma). A konstrukció csúcán látható 1920-as évszám áttételes sugallatokat (is) hordoz: a 9-es szám a „meghalt” és „magára ébredt” emberre utal (feltámadás-szimbólum, geometriai megfelelője a spirál). Mellette a 20-as az éberségre, az új, magasabbrendű tevékenységre utal, így a 9-es jelentését erősíti, továbbviszi. Együttesen tehát 1920 az újrakezdés éve („kristályok ébredést harangoznak”; „utak mozognak ébredést”; „naphorgonyok emelik a tavaszi földet” stb. írja a költő ekkortájt keletkezett számozott verseiben is). A dinamikus kompozíció egésze – a fekete alapról felfelé ívelő, karcsú formáival – könnyed mobilszerkezetként hat, amely egy világosan körvonalazott kristályosodási pont felé irányul. A lépcsőzetesen egymásra épülő trapéz és háromszög alakzatok, körök, négyszögek, ferde és felfele irányuló vonalak egyértelműen sugallják: a körülmények által szigorúan behatárolt tér-időben az egyetlen lehetőség a fölfelé növekedés. Az építés. A fekete talpazaton hatalmas fehér kör, benne a MÉR és TAN szavak (külön-külön és együttesen sajátos üzenetet hordoznak: mér – mérlegel, tanít); a TAN pedig maga az isteni Törvény, amelynek geometrikus szimbóluma a kör. Mindez a földi Teljességgel (négyzet alak) szintézisben. Az Élet kulcsa tehát: az absztrakt Tökéletesség, amelynek megértéséhez és megvalósításához a MÉRTAN (azaz a geometria) vezet.

Kassák ekkortájt készült sík- és térkonstrukcióiban gyakorta él a tipográfia kínálta eszközökkel éppúgy, mint a geometriai alapformákkal. *Tipográfia* című színes betű-kompozíciója a MA 1922/5-6. számában különböző nagyságú, színű, erősségű betűtípusokat vegyít, az egész együttese vidám-dinamikus térhatást kelt. A MA 1921. decemberi matinéjára invitáló, különböző színes, olykor deformált betűalakzatokkal készült montázsában a betűk számértéke – a számszimbolika nyelvén – egy sajátos önarcképet rajzol ki (domináns számai az 1-3-7: az „isteni” erő, az életszintézis és a továbblépés, valamint a hadészi titkok (élet-halál titkainak) számai. Ha a képet keretbe foglaljuk, ovális mandala formát kapunk. A 2 X 2 című rövid életű folyóirata 1922-ből ugyancsak erőteljes tipografizáltságával tűnik fel, benne *A ló meghal a madarak kirepülnek* című önéletrajzi poémája dinamikusan vizualizált formáival szinte térhatást kelt. A későbbi kötetekben ez az alkotás már jóval egyszerűbb nyomtatásképpel jelenik meg. Egyik 1923-ból való fekete-fehér önportré-kollázsra pedig a számszimbolika nyelvén utal belső egyensúlyának megtalálására. A kompozíciót egy ősi maszka uralja, alatta az írógépe mellett ülő művész, körötte szanaszét szórt betűhalmaz. Számértékük itt is zömmel az 1-3-7 körébe tartozik. Voltaképpen ugyanerről a benső folyamatról (a szintézis megteremtése korábbi és új Énje között; a harmónia megtalálása) ad számot verbálisan *Tisztaság könyve* címen összefogott, korábban már említett hat prózaverse is (MA, 1923. november 15.), amelynek láncszerűen egymásba fonódó motívum rendszere a spirális előrehaladás képzetét kelti. A képek rétegzettsége, bonyolultsága, az egyszerű paralelizmusoktól az elvont Teljességet sugalló absztrakció felé halad, amely az „Egyensúly. / Élettisztaság.” kassáki programjában csúcsondik ki. Ez az ő önmagára szabott, benső fegyvelmezettséggel önmagára mért „magam-törvénye”, amelyhez élete végéig hű maradt.

A korabeli külföldi avantgárd lapok is hasonló betű- és számkompozíciókkal, geometrikus alakzatokkal vannak tele. Kassák a bécsi MA-ban rendszeresen közöl európai kortársaitól hasonlókat (többek

Kassák Lajos, *Tipográfia*. MA, 1922. VII. évf., 5-6 sz., 29

között Kurt Schwitters számverseit). Természetesen, megfejtjük a befogadótól mélyebb kulturális ismereteket és beleélő képességet kíván, mint a hagyományos költemények. De „A szavak nem azért vannak, hogy tartalmat hurcoljanak, mint a zsákhordók.” – ahogyan Kassák fogalmazott 12. számozott versében –, hanem azért, hogy jelzést adjanak az alkotó létélményeiről. S aki már átélt hasonló élményeket, az képes „dekódolni” az „üzenetet”.

Kassák tehát a húszas évek költészetében is az „absztraktizmus” felé tesz lépéseket. Nemcsak a vonalból, de a síkból is kilép: térhatásra törekszik, geometrikus jeleket használ, a szín- és számszimbolikával él. Az ő nyomdokain haladt s virágzott ki a 20. század magyar experimentális költészete, a jeltípusú avantgárd. Ugyanis Kassák valóban szintetizálta mindazt, amit a kortárs európai művészet felszínre hozott – ő valójában nem izmusokban gondolkodott, hanem egy széleskörű művészeti megújulásban. Felismerte, hogy a 20. században a természetelvű művészetből ki kell lépni egy intellektualizáltabb, a lényegi folyamatokra rámutató alkotásmód felé, mert maga az emberi gondolkodásmód is erősen intellektualizálódóban van. A látvány semmitmondóan „gyönyörködtet/het/i” az embert, aki ezzel már nem éri be: az őt foglalkoztató életproblémák feltárását, megválaszolását várja a művésztől. A ma embere – miután a vallással elvesztette mindennapos kontaktusát – valóban tájékozatlanul tévelyeg az Élet útvesztőiben, nincsenek fogódzói saját döntéseihez. Már nem elég számára a „szép és helyes” példákat felmutató művészet: érteni akarja maga körül a világot, szembe akar nézni a romlás okaival. Csakis a kegyetlen önszembenézés segíthet rajta: tudni akarja, mi lakik benne, miféle „démonikus” hatások örvényébe került.

Természetesen, a mimetikus művészetnek is megvannak, voltak a maga funkciói, és egy adott korszak adott társadalmi viszonyainak közepette szükségesek is voltak a valóság-megismerés számára. De arra korlátozni a mi bonyolult korunkban a művészetet, hogy „tükröt tartson” az emberek elé: anakronizmus! Önismeretre, létismeretre van szükség, az emberiség válságállapotából csak a transzcendens értékek révén, Isten-kapcsolatunk helyreállításával léphetünk ki. Vagyis itt az ideje, hogy megtérő „tékozló fiúként”, a Művészet által megmutatott metafizikai értékek segítségével hazataláljunk végre az ATYAI HÁZBA.

MEGLEPETÉS TÁRLAT

Gaál Tamás kiállítása
Art9 Galéria, Budapest, augusztus 24. - szeptember 10.

Gaál Tamás: *Találkozások*

Szinte az indulásától ismerem Gaál Tamás szobrászművész életútját, ezért előjáróban szeretném a több mint harminc esztendő pályájának néhány meghatározó állomására felhívni a figyelmet. Gaál munkássága az 1980-as évek második felében indult.

A nyolcadik évtized elejétől - az újkonstruktivizmus és a konceptuális művészet hegemoniája után - a színes, oldott new wave kifejezés mód határozta meg a képzőművészetünk alakulását. A szobrászatnál maradva, emlékezünk csak vissza Chesslay

György és Mata Attila színes, archaizáló, expresszív faplasztikáira. Gaál Tamás azonban nem kapcsolódott ehhez a látványos impulzív irányzathoz, hanem a szerkezetet kiemelő klasszikus konstruktivizmus felé orientálódott, mely azonban különbözött a derékszögeket, hasábokat és téglalapokat preferáló, elsősorban Csiky Tibor művészetével fémjelezhető magyar újkonstruktivizmustól. Mindenekelőtt a szerkezetre koncentrált, korai szobrait a konstrukció kiemelése és az áttört formák jellemzik. Később elkezdett a térben építkezni: jó példája ennek az *Imaginárius terek* (1993) című sorozata. Az installációk mellett egyre több sorozatot készített. Közülük is kiemelkedik a *Híd* (1997-1998), illetve a bádoglemezből és csempékből konstruált *Kádak* (2003-2006) széria. Az új évezred első évtizedében készült *Köz-Test* című sorozatának darabjai pedig egyfajta zárt térbe, egyik vagy másik oldalán nyitott „dobozba” helyezett elemek

együtteséből épülnek fel (*Köz-Test IV.*, 2013). Az industrializmusra utal például a 2010-es évek közepén készült nagyméretű, fekete, csavarokkal összefogott fémtraverzszerű plasztikája, a *Köz-Test V.* (2015). A zárt és nyitott formák együttes használata az újabb műveinek is meghatározója, elég itt csak a *Falmodell* (2017) című kisbronzára utalnom.

Első tárlatát 1987-ben rendezte. Az elmúlt 35 évben szinte minden jelentős szoborbemutatón szerepelt. Rendszeres kiállítója volt a sajnos azóta megszűnt pécsi Országos Kisplasztikai biennáléknak, illetve rendszeres résztvevője a Magyar Szobrász Társaság tárlatainak. Pedagógiai munkássága is jelentős: több évtizede tanít Pécsen a PTE Művészeti Karán, a szobrász tanszéken. Meg kell emlékeznünk továbbá a közterén álló monumentumairól is. A tucatnál is több ilyen munkája közül most csak kettőre utalnék. Az egyik, az 1992-ben készült Ausztria, Magyarország és Szlovákia közös határszakaszán álló nonfiguratív kompozíciója, az Imaginárius terek II, a másik pedig a több mint harminc esztendővel később született Pakson található Trianon emlékmű (2015).

Jelenleg a Ráday utcában látható kollekción számomra, és valószínűleg azok számára is, akik ismerik eddigi tevékenységét, meglepetést okozott: a két talált tárgytól, a két kádba vagy tepsibe fektetett Barbie babától eltekintve a falakon ugyanis figurális vonalrajzok láthatók. Jómagam ismerem több rajzát is a művésznek, de azok egytől egyig szerkezetes szobraihoz kapcsolódnak. A jelenlegi rajzokat viszont saját életének hétköznapi eseményei, illetve különböző filmélmények ihlették. Úgy tűnik tehát, hogy egy új periódus kezdődik művészetében. De vessünk egy pillantást a ceruzával és filctollal készült rajzokra, melyek közül néhányon kollázs elemek is megjelennek. Egyszerre talányos és banális jegyzeteknek tűnnek, megidézik például a szülei családi házában látott tárgyakat, máskor pingpongasztalt és növényeket vagy éppen a saját lábát rajzolta le egy virágágyas előtt. Az első pillanatra banálisnak tűnő témáknak se szeri se száma: látunk egy ugrókötelező lányt és párnákat, embereket és távcsövet, kifestett szemű és szájú női túsarkú cipővel.

A rajzok után szólnék még a két Barbie objektumról. A Barbie baba által szimbolizált banalitás több magyar képzőművészt is megihletett már. Gondoljunk csak Prutkay Péter *Piroska és a maffia* (2009) című a giccsérzést karikírozó dobozára, melyben négy Barbie stoppol egy gengsztereket szállító autót. Egy másik művész, Elekes Károly pedig öntőformát készített a kékszemű, hosszú lábú babáról, majd kiöntötte bronzból.

Gaál Tamás úgy került kapcsolatba a Barbie babákkal, hogy egyik tanítványa egy táskára valót vitt be belőlük az egyetemi gyakorlatra, majd megkérdezte, hogy nem lehet-e valamilyen műtárgyat készíteni belőlük. E túlidealizált baba nemcsak gyerekjáték, de kicsit az amerikai konzumtársadalom jelképe is, számos konnotációval rendelkező szimbólum. Csodálom, hogy a BLM aktivisták még nem térdelítették le a babákat, talán csak azért nem, mert nem hajlik a térdük.

Gaál Tamás tárlatán egy tőle szokatlan új kifejezésmóddal és témakörrel lepte meg a közönséget. Kíváncsian várjuk, hogy merre fejlődik tovább ez az egyszerre bizarr, ugyanakkor realista tematika.

LÓSKA LAJOS

Gaál Tamás munkái a *Találkozások* című sorozatból

BÍRÓ JÓZSEF

Kezdetről

(- Bujdosó Alpárnak -)

monoton érpárnak krémrés
lépte szívárványlátszat már
csillagán mozdonylék elejt
zápordrót hinti bölcsőoltár
fontolón illatárkorról zenét
kiemel agyagnász szaporán
hallomás átüt most kerettél

Fotó: Art Lover

NAGY PÁL

Búcsú barátunktól

Bujdosó Alpár 1935. december 18-án született Budapesten, és életének 86. évében, 2021. május 12-én hunyt el Bécsben. A két dátum egy gazdag életet és egy gazdag életművet határol.

Alpár a forradalom kitorérésekor, 1956-ban, a soproni Erdőmérnöki Főiskola hallgatója volt, ahol az új diákegyesület, a MEFESZ vezetőjévé választották. Ilyen minőségében tagja lett annak a Kéthly Anna vezette delegációnak, amely délkelet-ázsiai útra indult, hogy a forradalom vívmányait népszerűsítse.

A forradalom leverése után Nyugat-Európába menekült, ahol 1960-tól 1963-ig az Union of Free Hungarian Students (UFHS), genfi székhelyű, külföldi magyar diákszövetség egyik vezetőjeként tevékenykedett.

Irodalmi pályafutását a hetvenes években novellákkal kezdte. 1978-ban Kassák-díjat kapott. 1978-tól 1996-ig a Párizsban megjelenő Magyar Műhely című irodalmi és művészeti folyóirat egyik szerkesztője volt.

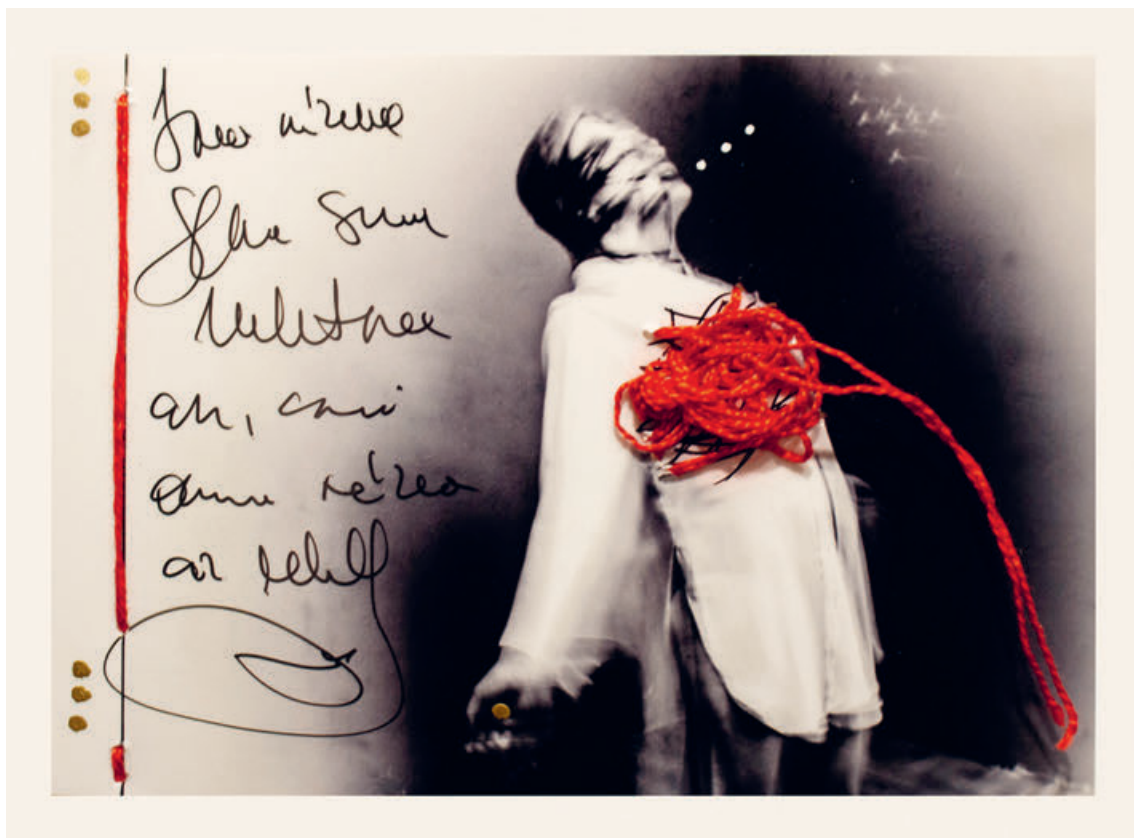
Ugyancsak Bécsben élő barátjával, Megyik János szobrászművésszel szervezte minden második évben, a folyóirat munkatársainak Bécs melletti (hadersdorfi) nemzetközi találkozóit.

Bujdosó az osztrák PEN Klub tagja és az Élet és Irodalom bécsi munkatársa volt. Öt könyvet és számos tanulmányt írt, könyvei a Magyar Műhely kiadásában jelentek meg. Írásvetítőre komponált műveit, fonikus költeményeit, performanszait, vizuális munkáit számos írótalálkozón, nemzetközi fesztiválon mutatta be. Jó kapcsolata volt az osztrák avantgárdal.

Felesége halála után Alpár hosszú ideig betegeskedett, 2021 májusában halt meg. A kelenföldi Szent Gellért plébániatemplom urnatemetőjében helyezték örök nyugalomra.

Bujdosó Alpárral gyakran dolgoztam együtt. A legemlékezetesebb a francia Riviérán, Bormes-les-Mimosas-ban készült fonikus művünk. A mű a fűszernövények nevét variálta. A magnófelvétel azonban elveszett. Megmaradt viszont a *Kötcei iratok* című közös munkánk, amely arról tudósított, hogy 1999 nyarán Megyik János kötcei házában pincéjében megtaláltuk (s közöltük) Che Guevara titkos naplóját, teljes levelezését stb.

Bujdosó Alpár nemcsak nagy munkabírási szerkesztőtársunk, hanem egyik legjobb barátunk is volt. Nagy veszteség, hogy most már nincs jelen köztünk.

VÁKUUM

Syporca Whandal kiállítása a Budapest Fotófesztivál keretében, április 7-23.

A Vákuum című kiállítást Ladjángszki Márta, az LI egyesület művészeti alelnöke, táncos, koreográfus nyitotta meg Syporca Whandal műteremében, ahol a kiállításra való készülődés közben Márta kérdéseivel és az alkotó válaszaival tekinthettünk be a „kulisszák mögé”.

Maga a megnyitó – online mivoltából fakadóan – élt a helyszínválasztás szabadságával, tudatosan kerülve a galéria-befogadó-művész „mintha élő lenne” szituációját.

A fotókon és fotó alapú alkotásokon nem egy hagyományos modell-fotós felállás dominál, hanem együtt-

működések láthatók, mivel a képek szereplői koreográfusok, táncosok, performanszművészek. Köztük több esetben a kapcsolódási pont az LI Egyesület alkotói kollektívája.

A kiállítás anyaga hat táncelőadás és három performansz képeiből áll össze, amit a galéria terében és gondolati síkon két konceptuális meglátás fésül egybe.

Az egyik, a fotókra rádolgozva és a galéria terében jelzésértékű installációkként megjelenő vörös fonál, mint „ősi” szimbólum, mely az ökumenikus vallási és idő-térbeli kiterjedésében, művészettörténeti használatában a mai napig erőteljes jelenléttel és többértű jelenléssel bír. A vörös fonál hitbéli és kultúrtörténeti variánsai talán érzelmi-zsigeri evidenciaként vezetnek egy

holisztikus világszemlélethez, melyben az ember-világ és ember-ember viszonyrendszerében az alkotás szakrális tevékenység, azaz Teremtés, és semmiképpen sem szórakoztatás vagy termelés. A kiállító és a fotókon szereplő alkotók közös hitvallása és munkamorálja ez.

A táncelőadások és akciók képanyagának másik közös nevezője a lineáris időszemlélettől és realisztikus dokumentálás görcsösségétől mentes szubjektív valószínűsítés.

A szubjektivitás esetén itt nem individuális nézőpontra gondolok, hanem a művész öndefiniáló pozíciójára, hogy fizikai látása helyett kreatív jelenlétéből, képzőművészi és performatív fókuszából készít fényképet, melyre sok esetben kiindulási alapként tekint. Majd a továbbiakban roncsol, abszurdizál, dekonkretizál; tárgyakkal, anyaghasználattal ruház fel, ezzel is tágitva és összemosva a fotó és egyéb médiumok technika adta lehetőségeit. Ebben az alternatív valóságban emberi minőségek és eksztatikus tudatállapotok vizuális megjelenítésén kísérletezik.

Syporca Whandal kerüli az elkapott, népszerű pillanatok, és technikai bravúrok arroganciáját, helyette metakommunikatív és ösztönalapú bázisból próbál megragadni olyan „hivatalosan nem fontos” pillanatokot, mely az alkotás/teremtés testi megjelenései, idő és tér nélkül. Az alázatból eredő előadóművészet testkísérletei, testtapasztalatai, organikus mozgásai, mozdulatlansága mint egy vákuum, „üres, valamitől megfosztott, szabad...” esszenciálisan hordozza a megsemmisülés és beteljesedés tragédiáját. A katartikus pillanatok megörökítése improvizatív és koreografált előadások esetén is elsősorban fizikálisan ragadható meg a térhasználatban, térérzékelésben, a tér és test ok-okozati összefüggésében, performansz és akció esetén ez karizmatikusan kiegészül(het) eszközhasználattal, mentális teljesítménnyel és térképzetel. A zárványszerű néma pillanatok dinamikája, a piros fonál használata, a fotó mint médium továbbgondolása az előzménynélküliség minden illúziója nélkül kapcsolódik a művészettörténeti hagyományokhoz.

Az azonos témájú képek méretbeli növekedése, a különböző méretű, de azonos témájú fotók ismétlődése a falon a mozgások ritmikáját imitálja, kísérletet tesz arra, hogy a fotó technikai determináltsága révén a mozdulatlanságból miképpen tud mozgást leképezni. A lehetlen távolság – melyet érezni a képet néző és a képen szereplő közt – az a releváns tisztelet, amely körvonalazza az előadás/performansz intimitását már a fotografálásnál, és később a fotóra való rádolgozás deformáló, aránytorzító, struktúra-feltáró esztétikájánál is. A szubjektív dokumentálás „sikerességét”, a vélt esztétikai és konceptuális egybeesések hitelességét csakis az bizonyítja, ha a képen szereplő művész később használja a (fény)képet.

A Vákuum megnyitójára készített *Mit gondolsz, a Jóisten lát?* című videoperformansz diszkrét, ám annál konkrétabb jelzésértékkel kezeli a piros fonál motívumot, reflektálva Veres Flóra záróeseményen látható *Vele a mozdulat meghalt* című mozgásművészeti alkotására.

A *Mit gondolsz, a Jóisten lát?* című előadás rövid, képszerű jelenetei, az asztalnál helyet foglaló arctalan, önmagát is már fogyasztó lény létezési zsákutcái, teoretikus hallucinációi markáns ellenpontjai annak a transzcendens feloldódásnak, amit a kiállítás képein a táncművészek, koreográfusok és performanszművészek manifesztálnak.

A kiállítás fotó anyagát adó alkotók és előadások:

Berger Gyula – Ayumi Toyabe: Augmented spaces

Herold Eszter szabad improvizáció

Juhász Róka – Paola Paz Yee: Not for sale

Kovács István a.k.a. Kovax: Requiem Ikarosz

Ladjánszki Márta: Umarmung és 24/45

Piotr Mateusz Wach – Lukás Leopold – Teresa Leopold:

Utopia is here

Veres Flóra: Vele a mozdulat meghalt

3T Csoport NSZK/ Kukár István – Novák Attila – Szuhaj

György: Ártalom Összművészeti Fesztivál akció

ELLEN | SÚLY

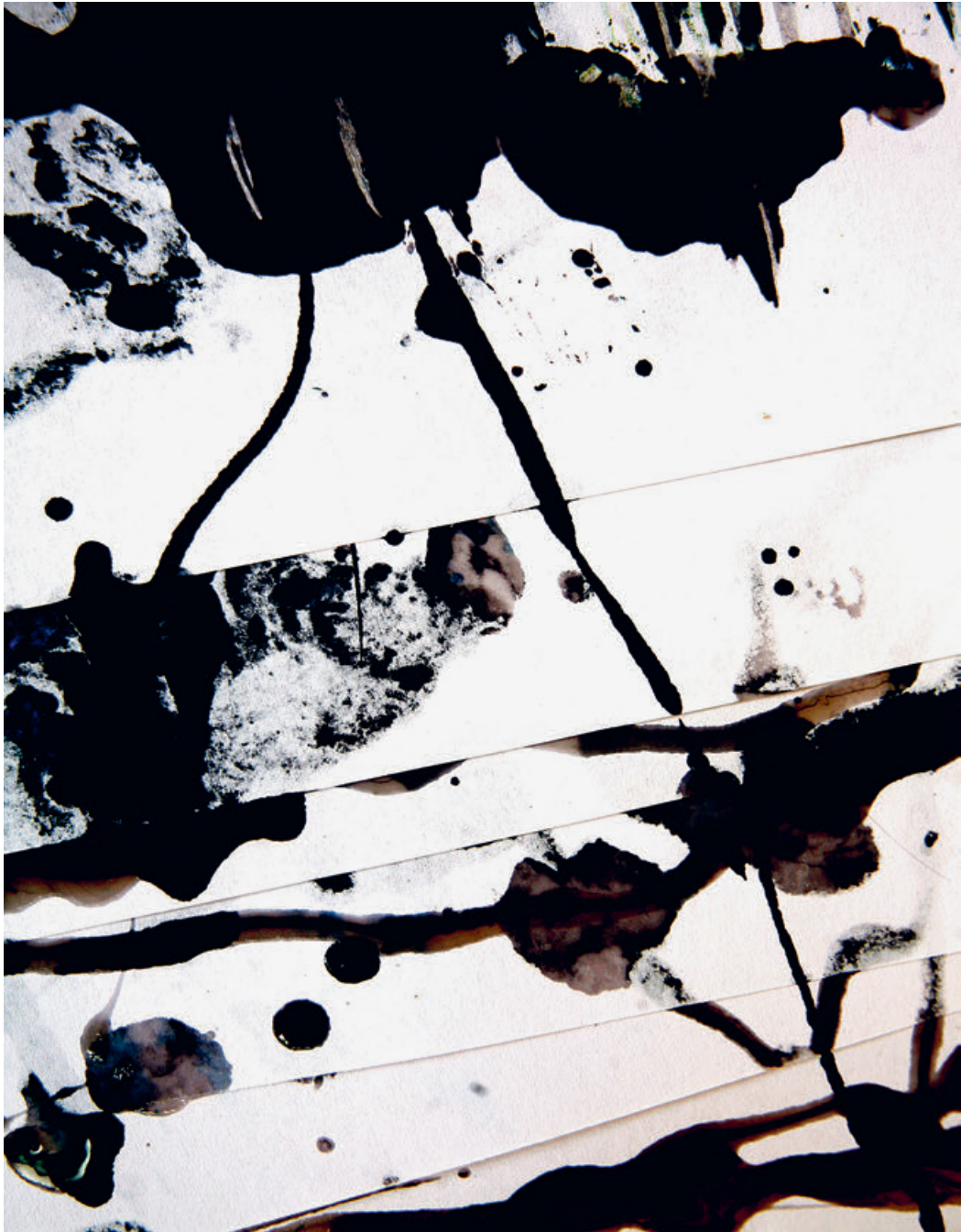
*Kulcsár Balázs kiállítása,
április 29. – május 14.*

A kiállítás címe *Ellen | súly*. Arról szeretnék beszélni, mit jelent ez Balázs relációjában. Balázst hét éve ismerem, és már annak ahogy megismerkedtünk is voltak művészi elemei, hiszen kisgyerekét művészien tartotta karjában az óvodába menet. Kialakult egy reggeli beszélgetés-ka-landsorozatunk, ami aztán más témákra is kiterjedt. Akkoriban kezdett feltűnni, mennyi minden érdekli Balázst, és mondhatom, a csillagásztól a túlnépesedésig bármiről lehet vele csevegni. A legérdekesebb vele kapcsolatban az, hogy nagyon kevesen sejtik róla, mennyire sokoldalú. Azt tudom, hogy zseniális apa és férj, tudom róla jó ideje, hogy fest, ír, vlogol, de azt nem tudom hányan tudják róla, hogy van egy civil állása is, ahol Google

Analytics kódokat kell beépítenie egy weblapba. Gitározik, fest, hetente 3-4 könyvet elolvas, és nem okoz gondot számára a háztartási munka sem, és azt is mondhatjuk, hogy kertész is. Ha mindezt összeadjuk, nagyon nehéz elképzelni, hogyan fér bele az életébe ennyi minden. Számomra az a meglepő, hogy Balázs mindezt olyan könnyedséggel, humorral csinálja, hogy nem tűnik számára erőfeszítésnek.

Van még egy meghatározó pont Balázs életében, ez pedig Párizs. Sokszor beszélgettünk arról, miért érzi azt, hogy egy 30 milliós nagyváros otthonosabb, mint a Duna két partja. Arra jutottunk, hogy a várost nemcsak történelmében itatja át a művészet szeretete, hanem jelen van a mindennapokban is; a művészeti kínálat pedig nyilvánvalóan sokkal szerteágazóbb, mint ott, ahová Eiffel pályaudvart tervezett. Nem véletlen, hogy az elmúlt évszázadban is sokan választották lakóhelyüknek a Louvre

városát. Balázs, noha nem követte a példájukat, közelről figyelemmel követi, mi történik a fények városában. *Párizs-Budapest metró* címen futó interjúsorozatában is sok Párizshoz kötődő művésszel beszélget.

Balázs a festészetében egy olyan műfajban játszik, ahol különböző technikákat használ. A mostani sorozata egy kicsit a monokróm felé hajlik, a színek visszafogottabbak, mint régebbi képein. Míg korábbi sorozatain a vászon minden négyzetmilliméterét telefestette, ezúttal meglepően sok üres területet látunk, s bár a színek és a formák továbbra is kölcsönhatásban vannak egymással, a nézőnek ezúttal nem kell órákig kutatnia a képet újabb és újabb részletek után. Ezzel a letisztultsággal a narratívák töredezettségét próbálta megjeleníteni, hogy nincs örök igazság, bármikor véget érhet bármi, ami talán majd máshol újraindul. Nem kell sokat

nyomozni, hiszen szándéka felfedezhető abban is, hogy noha a képek a hagyományos képarányt követik, a vászon már többszörösen felszabdalt, elforgatott - a sorozat éppen az alapok megkérdőjelezését mutatja be. Nem kétséges, ha eltérünk a megszokott téglalap formától, márpedig a különböző képterületek igen szabálytalan formákat indikálnak, akkor még egy hagyományos ábrázolás is új értelmezést kap, hiszen pont az értelmezés alapkerete hiányzik. Ehhez viszonyítva kell értékelnünk azt, hogy Balázs kifejezetten arra törekedett, hogy még a töredezettségben, szét- és szertesztét futó vonalak és színek között is egyfajta harmóniát teremtsen, ami nem más, mint a művész kézjegye.

Nagyon nagy szeretettel ajánlom a képeket mindenkinek.

POTECZKI IMRE

KÁOSZ – ALFA ÉS OMEGA

Petőcz András kiállítása,
május 20. – június 4.

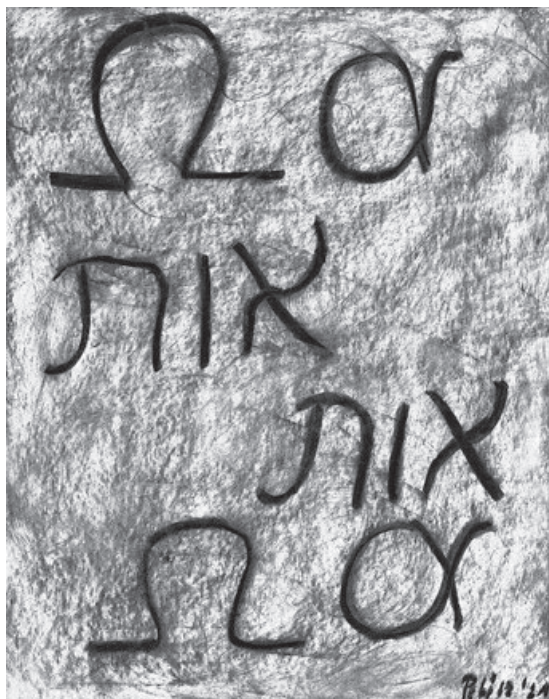
Az olvasó és a néző, aki szerencsésen túlélte az elmúlt századot látott már mindent. Háztetőn erdőt, plakáton verset, üres papírlapokból könyvet, mozgó szobrot és egykereű biciklit. Az újdonságot fetisizáló korban hozzászókkott a kísérletekhez. A művészetben meg pláne, mely éppen a nem ismert valóságok felfedezéséből táplálkozik. Dick Higgins már a 20. század közepén kidolgozta az intermédiá fogalmát, mint az experimentális művészet új területét. Ezek szerint a mű nem a hagyományos műfajokban és nyelveken jön létre, hanem – legyen az képzőművészeti, irodalmi vagy zenei alkotófolyamat – azok köztes (inter)terében.

Petőcz András az experimentális irodalom legtöbb területét műveli, és elsősorban a nyelven kívüli poézis

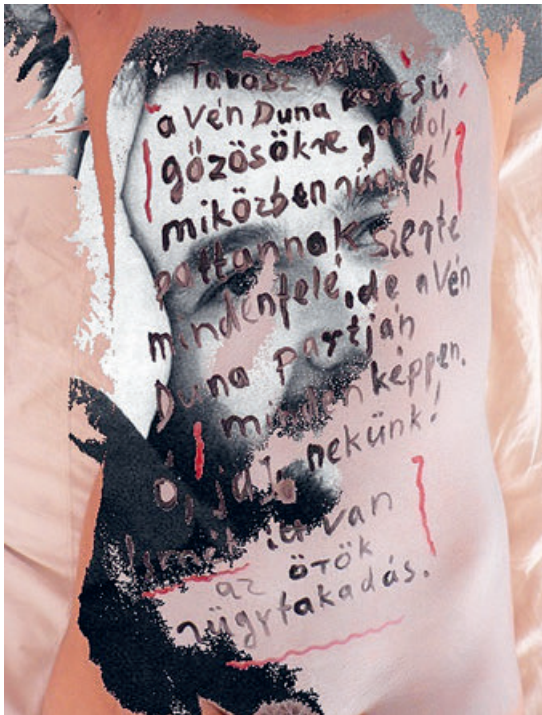
lehetősége foglalkoztatja. Kiállított munkáinak többsége nem tartalmaz nyelvi jelet. Képei leginkább a dadaista hagyományból merítő akcióművészet körébe vonhatók, hiszen a kép alkotása előzetes és pontos megfogalmazás nélküli, spontán akció eredménye. Munkáiban a műalkotás jelei alapelemekre egyszerűsödnek, szerkezetük pedig az alkotás során alakul. A jeleket tekintve (pont, vonal) kötődik a minimal arthoz is. Szándékosan a művészi érték azon legkisebb fokához közelít, mely a művet a köznapi rajzoktól még elválasztja. Petőcz képei mégis az irodalom és a képzőművészet határán jönnek létre. Azon a hajszálvékony határvonalon, amely elválasztja a nyelvi szabályosat a petőczy képzőművészet véletlenszerűségétől. *Költemény-x* című képe sem nyelvi jelekből alkotott. Pontból és vonalból álló talányos jelek, melyekből akár hangzó betű is olvasható. Az írás már régen bevonult a képzőművészetbe. Akár szó is lehet. Akár... Petőcz képzőművész, aki képet ír.

A nyelvi és irodalmi megközelítést Petőcz rajzainál mégsem kerülhetjük meg. Jelei ismeretlen írásformák. Az „ősi nyelvek” a valóság megnevezésére olyan jeleket használtak, melyek hasonlítottak jelentésükre (különböző képírások vagy az egyiptomi hieroglifák). Petőcz András hasonlóképpen alkotja meg jeleit. A madár képe madárra, a víz képe vízre hasonlít. A nyelvekben később megszakad a képi kapcsolat a valóság és annak jele között. Ahogy a betűk csak különbözőségükben váltak jelekké, s valódi jelentéshordozói a szavak és a mondatok lettek, a nyelvben ábrázolt valóság is eltért a tapasztalttól. A nyelv egyre elvontabb, szavai szövegkörnyezettől függően más jelentésűek. Petőcz költeményt rajzol, és nem ezt vagy azt a verset.

A piktogramok és emoji korában kép és nyelv szerepe a művészi közlésben átertelmződik. Petőcz András első verseskötetében (1984) a nyelvi jeleken kívül használt már képi elemeket (tipográfia, verskép, keret), és a szavakon túli nyelven kívüli eszközzel (nyilakkal vagy vektorokkal) fejezte ki. A kilencvenes évek képverseire saját képi nyelvet dolgozott ki. *A Jelentés nélküli hangsor*

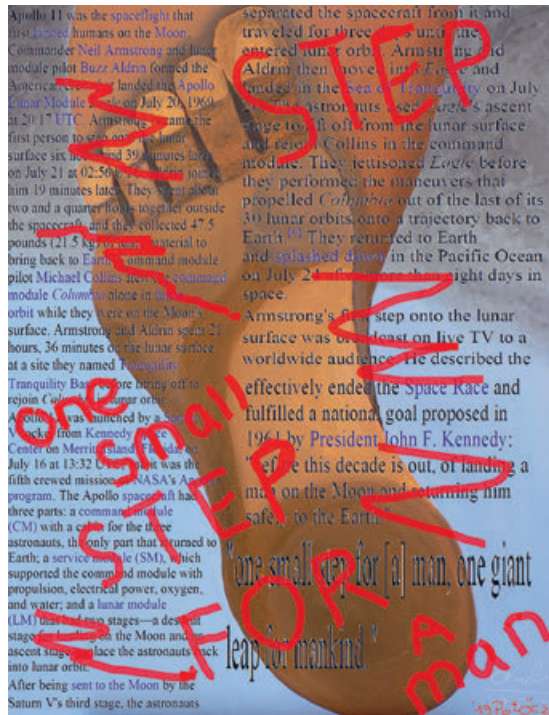

jelek – (káosz – alfa és omega)

kötetének (1988) címében utalt a nyelv kiüresedésére, és a „költői hagyaték” feldolgozását folytatva *Non-figuratív* című kötetében (1989) immár eljutott a költészet (poetry) vonalas ábrázolásához: az önmagukba forduló nyilakig. „A vers a feltételezhetetlenből fakad, önmagának az oka, különben nem tekinthető versnek”, fogalmazta meg ugyanezt Franz Löffelholz (aki költőként Franz Mon néven ismert).

Petőcz képei nem versek, de olvashatók. Ahogy olvasható tenyérből a jövő, fényképből a múlt, a kedves szeméből a vágy. A szemiotika – a jelek tudománya – is másként kezeli a képet, s másként az (irodalmi) szöveget. Ikonnak nevezi a konkrét képet, melyben a jel és az általa jelölt hasonlósága kétségtelen, és szimbólumnak az írott nyelvet, melynek szavai (kivéve a hangutánzókat) nincsenek sem valós, sem hasonlóságon alapuló kapcsolatban jelentésükkel. A képi jel: ábrázolás.

Meghökken, benyomást, érdeklődést vált ki – akár tartalmit, akár esztétikait. Teljes közlés. A „hagyományos” versnél ez fordítva van: jelről jelle, szóról szóra és sorról sorra haladva. A szöveg érzelmet vált ki, jellemet ábrázol, költői képet. S tán elvesz a lényeg... Szavaink csak olyanra vannak, mik vannak. Példát mondani az elképzelhetetlenre nem lehet! A művész meg már csak ilyen, próbálja és teszi. Az író leírja, mondja, ami elképzelhető, de a nyelv elfedi, hogy mit érez, gondol valóban. Könnyebb a zenész dolga, a színházban pedig eljártsszák inkább... A képzőművész megmutatja vonalban, színben, képben. Petőcz – a képet író – ezt az utat járja. Míg szavakból építkező képverseiben, vizuális költészetében, testre írt jeleiben a „szavakkal kifejezhető” volt meghatározó, képeiben a szavakkal kifejezhetetlen.

Petőcz rajzainak témája gyakran az irodalom és a vers-jelentés maga. Láttatja az elképzelhető szonettet.

A *Szonett és az Ismeretlen nyelven írt szonett* inkább a szabályról szól, a megkérdőjelezhető szavakról, a bizonyosságról meg a bizonytalanságról. A *Vonal szonettet* látva a gondolat szabadsága éppúgy versbe van zárva, mint a valóságot tükröző gondolatok tagolása, felsorolása, a valóság dolgainak lezárása – olvasatra várva.

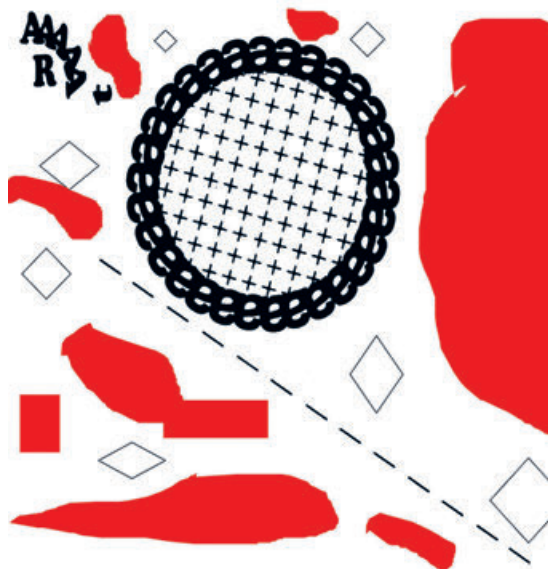
Paul Klee *Pedagógiai vázlatkönyve* azzal a mondattal kezdődik, hogy „Útjára ered egy aktív vonal szabadon, céltalanul...”, s Petőcz megfogadja e jó tanácsot. Rajzai – nyelvtől függetlenül – írászerűek. Ezt a megállapítást támasztja alá azzal, hogy írásjeleket (!?:) vagy rájuk hasonló pontokat, vonalakat használ. Míg a költő, aki ír, betűt formál vonalból, ő konkrét jelet (szót, verssort vagy mondatot) formál belőle, vagy csak egy jel részét – talán csak szótagot. Egyeneset, görbét, vagy önmagába fordulót és hullámvasat is. A hullámvonal ősi életmotívum, mely ismétlődésével ciklusokat jelöl. A nappalt és éjszakát, az alvást és ébrenléteket, a termést és terméketlenséget, a világ és a természet állandó mozgását. Ami él, az mozog, ami nem: halott. A vers viszont él. Petőcz András használatában a hullámvonal – más jelekkel való viszonyában – „olvasható”. Lehet magában álló vesszor, mint a *Vonal szonett*ben vagy a *Kétszer négyszorosban*. Máshol hullámzó víznek látszik (*Move and move, Költő- madarak*) vagy távoli hegynek. Madár is lehet és távoli felhő is (*Madarak Tandorinak*).

A *Temető szonett* fegyelmezett rendje nem a parcelák csendje, és a kimondhatatlan feszültség benne talán csak képbe – és nem „költői képbe” – tömöríthető. Párhuzamba állítható vele a *Temető-vers* és a két vizuális költemény egymás mellett meggyőző Petőcz választásáról: egy megírható temető-vers képtelen az olvasóban megfogalmazódó érzés ennyire személyes kiváltására. A + jel egyszerre jelenti a sírok keresztjét, meg a hozzáadhatóságot, figyelmeztetve az elmúlásra. A *Temetőben* (*három t*)+ című kép szomorúsága, szürkesége egy valóban szürke kor képe, ahol a „három t” réme (támogatott, túrt, tiltott) a kultúrát „védté”. A cím + jele Petőcz gyakorlatában azt jelenti, hogy az a kézzel írt kép. Ismét egy nyelvi

párhuzam, ami képi világát a nyelvhez köti. Ahogy a legtöbb igének, melléknévnek, úgy Petőcz András műveink is megvan ellentétpárja – meg lehet –, negatív (-) alakja. Ez határozza meg érvényességét, hogy miként „olvásódik” a kép. Viszont a „negatív” Petőcz-kép nem ellentétpárja a pozitívnak, nem változata, hanem lehetséges párja. Kiegészítheti a + (pozitív) jelentést, erősítheti vagy tompíthatja élet, hangsúlyt helyezhet át. Ahogy már a „hagyományos” Álomtöredék című versét is negatívban szedte 1988-as kötetében, úgy írott képeinél is megtartja magának a választás jogát: melyik kép az eredeti. (Mindkettőt joggal tekintheti annak.) A fényképész sem tesz másként, csak fordítva. A valóságot negatívként örökíti meg, aztán másolatot készít róla. Petőcz miért ne írhatna negatív képet, hogy aztán művét pozitívban mutassa?

A digitálisan nyomtatott printek Petőcz András írói munkásságának nem nyelvi részei. Inkább a fizikai valóság tárgyai; mások, mint a könyvek és újságok lapjai. Némelyik látható kötetben, mások még nem. Nemcsak írott, de olvasható képek.

RÓCZEI GYÖRGY

Art-vision

TRAUMA

*Závorszky-Simon Márton kiállítása,
június 10-25.*

Habár a meghívón, a nevem mellett a művészettörténész titulus szerepel, ami nyilván azt indikálná, hogy szakmai bemutatót tartok, a mai napon csak kis részben lesz ez így, ugyanis a megnyitóra elsősorban két szabad verssel készültem.

Egyrészt azért, mert a szakmai méltatás voltaképp nemrégiben megvalósult, amikor Sinkó István a Várfok utcai *Fest tisztít* galériában megnyitotta Márton remek kiállítását.

A másik ok pedig Márton személyisége, és elsősorban művészethez való viszonya, ami néhány tekintetben hasonló az enyémmhez, és ezért meghihletett a karaktere művészileg is. Mártont olyan alkotónak tartom, aki a romantika és a klasszikus modernizmus művész-eszményével azonosul szorosabban, azzal a művész-szereppel, amely teljes személyiségével jelen van az alkotásban, egész sorsát odaadva dolgozik. Festészetét nem egyszerű szakmaként űzi, leszűkítve nézőpontját például egy társadalmi részprobléma boncolgatására. Műveiben nem található varázstalanított és konzervatív konceptualizmus sem. A mindenkori létélmény kifejezésére az archetipusokhoz, a drámához, a rítusok szakralitásához nyúl, mint ebben a kiállításban is, amelynek hangulata egy kortalan mágikus rítus helyszínéhez hasonlít.

Márton személyiségéről alkotott benyomásaim alapján alkottam egy fiktív lírai ént, a Festő (a férfi) alakját, akinek kihangsított gondolatait olvashatjuk, és aki itt, ebben a párversben csak egyszerűen férfiként szerepel. A fotókon szereplő misztikus nőalaknak, - akinek személyisége titokban marad - is hangot adtam. Utóbbi munkákról, azaz a hátaktokról annyit mondanék, hogy ezek a lírai hangvételi, utólag manipulált fényképek közvetlenül kapcsolódnak a lány, elmosódott kontúrú figurákat ábrázoló, festői hatásokat előnyben részesítő európai festészeti fényképészet hagyományához, amely a konti-

nens nagyobb városaiban az amatőr fényképész mozgalmak szárnyai alól indult az 1860-as években, és egészen az első világháborúig meghatározta a művészi fényképezés arculatát. A női akt középpontba kerül például a francia Constant Puyo képein, de megemlíthetjük Robert Demachy elvarázsolt hangulatú képeit is analógiaként.

A férfi és a nő szólama következik két szabad versben:

a férfi szólama

reggel öt óra van
és én nem tudok felkelni az ágyból, hogy megnézzem,
éppen hogyan rajzolja a fagy a nyári konyha üvegére
a virágot
nem tudom megmozdítani a lábam, hogy a hímzett
fraktállábakat
nézegessem, melyeket most éppen,
nap vagdos fel egyenként
szilánkos fénycafrangokká...
szeretném megfigyelni, ahogyan a szép látomásba
belevegyül rozsdá meg por is
aztán a látvány afféle unheimlich
fémes barnásszürke, nem túl hivalkodó, szemzajjá áll
össze
alig érzékelhető, finom átmenetek
fényjelenségek és a piszkok keverékéből...

én érzem a felületek mögöttjeit
a le nem glettelt és koszos és poros felületre vakolt
vakító felület alól
bennem előbújnak a szürkésbarnák, a hibák, a felület-
sebek

már hetek óta a szobában
még mindig képtelen vagyok elindulni, és
azt veszem észre, hogy kezdenek a falak kifele lejtenei
a padló pedig lefele
mintha egy perem nélküli tányérban lennék, amiből ki

akarnak ejteni valahova
hát poloska vagyok?
az ötkarú kígyókéz épp megkegyelmez nekem
nem tépi ki lábaim, csak belerak egy pohárba
a villanyfényben
élve mumifikálódom
de jöjjön is az ironikus regiszter, hagyjuk a patetikusságot
próbálom kívülről látni magam és röhögni azon
hogy egy vajas kenyéren szörföző bogár vagyok, aki
véletlenül belefűlladt
a madártej tengerbe
na igen madártej, csak nincs benne madár

meg kéne vizsgálnom a tárgyakat
és a tárgyakon
az emberek beléjük ivódó gondolatait
„ami madaraknak a vedlés, az nekünk a kellemetlenség,
szerencsétlenség vagy a nehéz idők” a hirtelenszöke
szögszálhajú holland festő optimistább pillanatában
írta ezt le egy levélben...
nemrég hallottam, hogy Texasban a lepkeszív öbölben
a hirtelen jött jeges időben
repülés közben, a levegőben fagytak meg madarak
néhány gyerek pedig szentélyapszis formájára rakta ki
tetemeiket egy ház hátsó udvarában
csapzott szárnyaik a tenger szennyezett olajától ragadtak
össze
egy fotót látva róluk és a tollak szürkeségében felismer-
tem a naptól kiégett,
levágott napraforgó fejekből és szárakból összerakott
házi ravatalom halmát,
amit hónapokkal ezelőtt állítottam fel itt magamnak
a szobában
„mikoron ezeket mind az ő határokiglag megtudád-
nond, és megértended az ő házának ösvényit”
ha kijutok innen egyszer, oda temetem majd el ezeket
a napokat, hónapokat

„tudjad, hogy te még akkor születted; és a te' életed nap-
jainak száma igen sok”
igen sok még
és a fehér gyászt hirdető festékréteggel takarom le majd
a történelem nyomorúságainak díszleteit
és válaszolok az elnémult Jób helyett,
hogy én láttam a hónap tárházát, a jégesőnek kincseit
melyeket Ó tart „a nyomorúságnak idejére, az ütközet-
nek és hadnak napjára.” (Jób 38,23)

a nő szólama

uram az őseink könyvében olvastam
hogy megmentetted híved az oroszánok barlangjából
uram, az őseink könyvében olvastam
hogy megmentetted a népéért harcoló szüzet a mág-
lyától
uram, azt olvastam őseink könyvében, hogy mindvégig
pártfogoltad néped
adj ajkamra ékes szavakat, amikor az oroszán színe
előtt leszek
szabadíts meg karoddal, és siess segítségemre
mert magam vagyok, és rajtad kívül nincs senkim
üresek az emberek templomai nincs keresnivalóm ott
üresek az emberszemek lecsukják szemhéjuk
nincs keresnivalóm bennük
elnéznek a fejem felett
hogy maradhattam magamra így
felöltözötten is meztelen
baglyok, farkasok között kereslek
hogy szólj hozzám ma éjjel
nem áldozhatok neked semmit, csak magamat
holdfényből szőtt fátyollal takarva
csupasz nyomorúságom
eléd terítem

MOLNÁR ESZTER

MUNKATÁRSAINK

ARANYI LÁSZLÓ

Keszthelyen született 1957-ben. Több irodalmi lap közölte verseit: Életünk, Tiszatáj, Új Forrás, Élet és Irodalom, Árgus, Pannon Tükör, Kapu, Új Symposion, Kalligram, Kortárs stb. Néhány esztendőn át az akkor még párizsi Magyar Műhely szerzője is volt. Angol nyelvterületen is rendszeresen publikál alternatív, avantgárd lapokban. Önálló könyvei: *(szellem)válaszok* (versek, 1990), *A Nap- és Holderők egyensúlya* (versek, 2011), *Kitérített Rókabőr (Egy Kívülálló feljegyzései)*, 2017). Régi tagja a Magyar Írószövetségnek. Gyermekkorától elmélyülten foglalkozik okkultizmussal, mágiával. Spiritizta médium. Jelenleg Budapesten él.

BALI ANIKÓ

1974-ben született Kisvárdán. Pedagógia-magyar szakon végzett a PTE-n, jelenleg oktatásvezetőként dolgozik. Verseit a Jelenlét és az Irodalomismeret közölte.

BÍRÓ JÓZSEF

Budapesten született 1951-ben, költő, performanszművész. 1975-től rendszeresen publikál verseket. Műfajai: vizuális költészet, műfordítás, kispróza, kritika, grafikai művészet. 1987 óta művészi előadásokat tart, akciókat hajt végre.

GULISIO TÍMEA

Költő, író, újságíró. Budapesten él. 2015-től a József Attila Kör, a Fiatal Írók Szövetsége, a Magyar Írói Szerzői Jogvédő Egyesület, 2017-től a Szépirók Társasága, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete, 2019-től a Magyar Újságírók Szövetségének tagja. Folyamatosan publikál nyomtatott és online, magyar és idegen nyelvű folyóiratokban.

LÓSKA LAJOS

1975-ben végzett az ELTE magyar-művészettörténet szakán. A Művészet című folyóirat munkatársa (1975–1990), a Vigadó Galéria vezetője (1993–1997), jelenleg (1991-től) az Új Művészet szerkesztője, kritikusa. Újabban megjelent könyvei: *Tárlatról tárlatra (Válogatás az elmúlt másfél évtized képzőművészeti írásaiból)*, Napkút Kiadó, Bp., 2018, Molnár Péter, Hungart, Bp., 2020.

KOMOR ZOLTÁN

1986-ban született Debrecenben. A bizarro fiction magyarországi képviselője; író, képző- és zeneművész. Első könyve *Mesék Kaptárvárosból* címmel 2010-ben jelent meg. A József Attila Kör tagja, a Katapult Kortárs Alkotói Oldal főszerkesztője. Angolul két kötete jelent meg.

G. KOMORÓCZY EMŐKE

Irodalomtörténész, az ELTE nyugalmazott főiskolai tanára. Kutatási területe Kassák Lajos művészete, írói tevékenysége, valamint a Magyar Műhely alkotókörének munkássága.

MOLNÁR ESZTER

Művészettörténész, irodalomtörténész, tanár. 2012 őszétől az ELTE Irodalmi Modernség Doktori Iskolájának hallgatója, ahol 2016-ban szerzett abszolutóriumot. 2014-ben a Kiscelli Múzeum gyakornoka, 2016-ban és 2017-ben a Petőfi Irodalmi Múzeum kutató munkatársa volt. 2019-től az MMA Művészeti Ösztöndíjprogram ösztöndíjasaként kortárs kárpitművészeti kutatást végez.

NAGY PÁL

1934-ben született Salgótarjánban. Író, műfordító, tipográfus. A Magyar Műhely egyik alapító szerkesztője. 1972–1977 között a francia d'atelier szerkesztője. 1987-ben megalapította a p'ART című videofolyóiratot. Számos vizuális költészeti kiállítása volt, performanszaival több fesztiválon szerepelt.

POTECZKI IMRE

A Saxoo London alapító tulajdonosa.

RADNAI ISTVÁN

1939-ben született. Író, költő, 11 kötete jelent meg. Rendszeresen publikál folyóiratokban, illetve azok online kiadásai-ban. Kritikusán, de szereplői iránt empátikusan mutatja meg korunk társadalmát. Költészete a lírai és magánéleti vonatkozások mellett sokszor ugyanabban a versben foglalkozik a kor és a magyarság problémáival. Konok költőnek is jellemezték.

RÓCZEI GYÖRGY

1956-ban született Budapesten. Tanár, képzőművész, szerkesztő. „A művészet szabadságáért végzett kiemelkedő munkásságáért” többször megkapta az NIPP-díjat. *A sámán útján* című képregénye 1995-ben jelent meg.

SZABÓ DÁRIÓ

1996-ban született Bonyhádon, Szászváron nőtt fel. Jelenleg Pécsen él. Szerkesztő, kritikus, költő, újságíró, futball-emlező.

SZAKÁLLAS ZSOLT

1965-ben született Miskolcon; festő, költő. Kötetei: *Fotontej* (2010), *Tükörslukk* (2012), *Görgők háborúja* (2013).

magyar műhely

MAGYAR MŰHELY művészeti folyóirat | Ötvenkilencedik évfolyam | 197. szám - 2021/3

Felelős szerkesztő: Szombati Bálint

Főmunkatárs: L. Simon László

Szerkesztők: Petőcz András, Szkárosi Endre

Olvasószerkesztő: Demus Zsófia

Alapító szerkesztők: Bujdosó Alpár, Nagy Pál, Papp Tibor

A borítón Dénes Imre performansa, *Ekszpanzió 30+1*, Zsámbék, 2018 (Fotó: Kovács Andrea)

Fotó a hátsó borítón: *Talált költészet*, Budapest, Róna utca, 2021 (Fotó: Szépségkutató)

Tördelés: Veresbarát Bt.

Nyomdai munkák: *mondAt Kft.*, www.mondat.hu

Cím/Address: 1072 Budapest, Akácfa utca 20., Hungary | Tel./fax: +36-1-321-4757

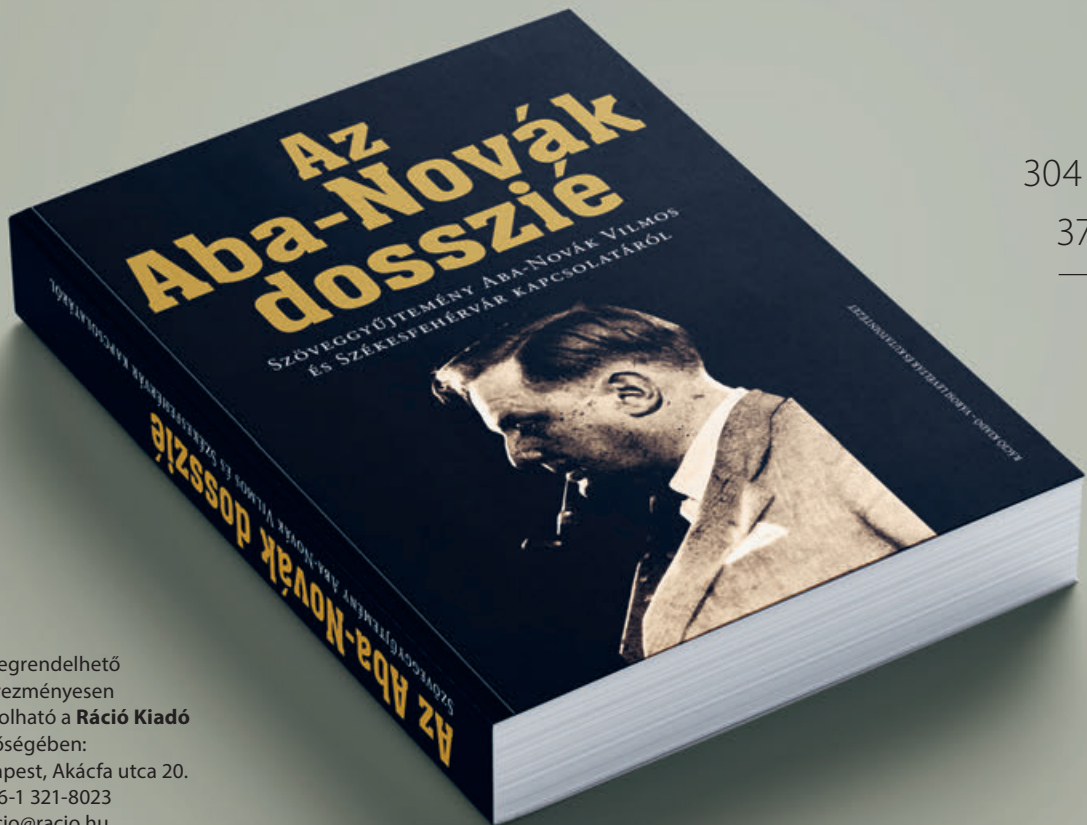
Kiadja a Magyar Műhely Alapítvány | 1072 Budapest, Akácfa utca 20.

Felelős kiadó: Szombati Bálint

Adószám: 18073946-1-42 | Számlaszám: 10102086-09742602-00000000 | ISSN 0025-0201

Előfizetési díj: 3000 forint/év

Egy szám bolti ára: 800 Ft

2021
304 oldal
3750 Ft

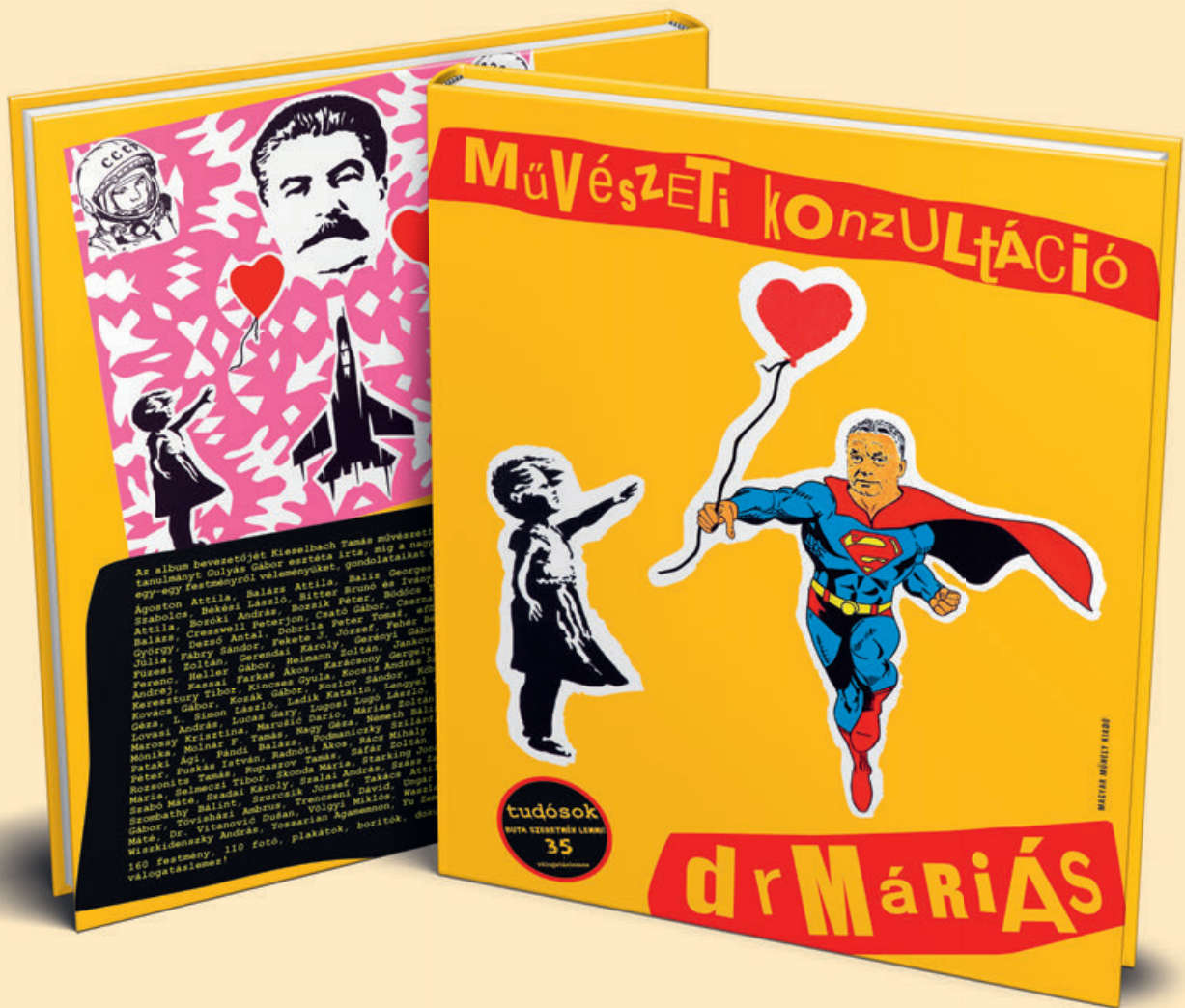
A kötet megrendelhető
vagy kedvezményesen
megvásárolható a **Ráció Kiadó**
szerkesztőségében:
1072 Budapest, Akácfa utca 20.
Telefon: 06-1 321-8023
e-mail: racio@racio.hu
www.racio.hu

A jelen kötetben, amely egyben a művészettörténet-oktatásban is felhasználható szöveggyűjtemény, Aba-Novák Vilmos és Székesfehérvár kapcsolatát mutatja be a szerkesztő, L. Simon László. Mindezt a *Magyar–francia történelmi kapcsolatok* című pannó elhelyezésével kapcsolatos vita részletes feltárásán keresztül teszi meg, hiszen ebből a polémiaiából éppen az derül ki, hogy egyesek miként akarták –esztétikai ürüggyel, valamint kiállításrendezési és múzeumszervezési indokokra hivatkozva – a közönség elől elzárni ezt a különleges képegyüttest. Míg mások a pannó eredeti kiállítási helyének megőrzésén és megnyitásán munkálkodtak, vállalva a liberális sajtó és értelmiség egy részének kirekesztő megbélyegzéseit. Mindezt jól feltárja és dokumentálja a kötet.

Cser-Palkovics András

Magyarországon pártpolitikainak tűnő értékrendi törésvonalak mentén gyökeresen eltérően válaszoltunk meg evidensnek tűnő kérdéseket: mit kell tenni „a barbár zseni” a *Magyar–francia történelmi kapcsolatok* című pannójával annak szakszerű restaurálása után? Ki kell-e állítani avagy nem abban az épületben, amelyet gyakorlatilag erre a célra építettek az elődeink? Állandóan láthatóvá kell-e tenni, vagy csak alkalmanként, évente egyszer egy rövid időre? Egyáltalán értékes műről van-e szó, vagy inkább egy közepszerű, kissé propagandisztikus alkotásról? S az esztétikain kívül még milyen más szempontokat kell érvényesíteni a mű sorsáról való döntés során?

L. Simon László

160 festmény, 110 fotó, plakátok, borítók, dokumentumok és egy kegyetlen Tudósok válogatáslemez!

A korunkra oly jellemző nemzeti konzultációk mintájára drMária a saját művészetével kapcsolatban indított művészeti konzultációt, amelyben egy-egy alkotásával kapcsolatban kikérte fontos emberek véleményét Karácsony Gergelytől Bődcs Tiborig, Lovasi Andrásról Till Attiláig, Bukta Imrétől Ladik Katalinig, Gerendai Károlytól Györfi Pálig, Pataki Ágától Fábry Sándorig, Mécs Mónikától Pándi Balázsig és még hosszan sorolhatnánk.

Ami ennek nyomán létreött, az egy soha nem látott mértékben színes és sokrétű album: drMária legjobb festményei mellett különleges tárlatvezetéként ott állnak a korunk szellemiségét képviselő személyek kapcsolódó szövegei, alattuk pedig képenként az alkotó saját szövegei is. Ezekben elmondja az adott festmény inspirációját, történetét, értelmezését, sorsát, valamint egy-egy olyan fénykép is társul a festmény-szöveg együtteshez, amely családi, művészeti vagy dokumentációs tartalommal egészítve ki teszi sokrétűségét teljessé.

KERESSE A KÖNYVESBOLTOKBAN!

MEZÍTELEN A
JELENKÖRÖM
SZAKADT RUHÁK
ŐSZTÖZNAK MÜLTAMON
JÖVENDŐM FUTKOS
A FOLYÓSON